

Bolduc

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona

www.dipta.cat

La Covid i els arxius:
l'advertiment

Els Regnard
i la Diputació de
Tarragona

La Càtedra Ambulant
d'Agricultura
(1911-1914)

“Un escut heràldic
al Saló de Plens”

Diputació Tarragona

Número 24 Juliol 2020

La Covid i els arxius: l'advertiment

La passa de coronavirus que ha afectat Europa ha trasbalsat durant mesos la dinàmica a què ens tenia acostumats la rutina. En l'àmbit laboral, el confinament ha posat a prova noves experiències com ara l'anomenat teletreball. L'èxit o el fracàs d'aquest innovador estil d'assumpció de les tasques de treball remunerat des de l'ordinador casolà no s'ha basat més en el sentit del deure de cada treballador, sinó en la disponibilitat de recursos suficients per garantir una dinàmica de treball òptima i sostinguda.

Aquest segon aspecte afecta, igualment, els estudiosos o investigadors, retribuïts o no, que a causa del confinament s'han hagut d'abstenir de visitar els centres documentals (arxius, biblioteques, cartoteques, hemeroteques, etc.) com solien fer per tal d'executar la primera fase de la investigació: la

recollida i l'extracció de dades a través de la consulta directa de documentació històrica.

Sotsobres socials com la protagonitzada per la Covid-19 també posen a prova la disponibilitat dels recursos telemàtics per poder suplir els presencials. D'aquí l'essencialitat de pujar al núvol, al més aviat possible, tots els fons documentals digitalitzats. Si alguna cosa hem après en la lluita contra el temible virus xinès és l'obligació d'estar preparats i de poder comptar amb tots els recursos disponibles i a punt. Això, en l'àmbit cultural, exigeix més inversió en digitalitzacions i l'acceleració de polítiques de difusió telemàtica, o, dit d'una altra manera, pujar les digitalitzacions a la xarxa i democratitzar, d'una manera definitiva, neta i eficient, l'accés als documents. Som-hi!_

Bolduc_

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General
de la Diputació de Tarragona

Coordinadors:
Sergi Borrallo i Llaudó
Manel Güell

Col·laboradors:
Equip tècnic de l'Arxiu General: Ramon Cornadó Serra,
Benet Martí Álvarez, Kelma Martínez Toro
i Sara Pérez Rodríguez

Carrer de Vila-seca, 28
43110 La Canonja
Tel. 977 547 662
arxiu@dipta.cat

Disseny i maquetació:
Unitat d'Imatge Corporativa i Disseny Gràfic
de la Diputació de Tarragona

www.dipta.cat

Diputació Tarragona

Sumari_

Pòrtic

La Covid i els arxius: l'advertiment

Assaig

Els Regnard i la Diputació de Tarragona

Fons

La Càtedra Ambulant d'Agricultura
(1911-1914)

Acció cultural

Recull de premsa i bibliografia

Les imatges de l'arxiu

"Un escut heràldic al Saló de Plens"

Els Regnard i la Diputació de Tarragona

CAT / Resum: Assaig biogràfic sobre un funcionari de la Diputació, Salvador Regnard Ferré (1849-1929) i la seva família. La filla Maria Josepa Regnard Macià, becada per la Corporació provincial, aconseguí un gran èxit internacional com a concertista, amb el nom artístic de *María Cid*. L'estudi ha estat possible gràcies a la documentació que sobre el seu personal funcionari conserva l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona i també a la col·laboració dels actuals descendents de la família.

Paraules clau: Regnard, Cambrils, Diputació de Tarragona, secretaria, fills, Josepa Regnard Macià, beca, soprano, actuacions.

ESP / Resumen: Ensayo biográfico sobre un funcionario de la Diputación, Salvador Regnard Ferré (1849-1929) y su familia. La hija Maria Josepa Regnard Macià, becada por la Corporación provincial, consiguió un gran éxito internacional como concertista, con el nombre artístico de *María Cid*. El estudio ha sido posible gracias a la documentación que sobre su personal funcionario conserva el Archivo General de la Diputación de Tarragona y también a la colaboración prestada por los actuales descendientes de la familia.

Palabras clave: Regnard, Cambrils, Diputación de Tarragona, secretaria, hijos, Josepa Regnard Macià, beca, soprano, actuaciones.

ENG / Abstract: Biographical essay of an official of the Deputation, Salvador Regnard Ferré (1849-1929) and his family. The daughter Maria Josepa Regnard Macià, obtained a singing scholarship from the Provincial Corporation and had great international success as a concert artist, under the stage name of *María Cid*. The study has been possible thanks to the documentation that the *Arxiu General de la Diputació de Tarragona* keeps on its official staff and also to the collaboration by the current descendants of the family.

Keywords: Regnard, Cambrils, Country Council of Tarragona, secretariat, offspring, Josepa Regnard Macià, scholarship, soprano, performances.

FRA / Résumé: Essai biographique sur un fonctionnaire de la Députation, Salvador Regnard Ferré (1849-1929) et sa famille. La fille Maria Josepa Regnard Macià, récipiendaire d'une bourse de la Corporation provinciale, a obtenu un grand succès international en tant que concertiste, sous le nom de scène de *María Cid*. L'étude a été possible grâce à la documentation que les Archives officielles de la *Diputació de Tarragona* conservent sur son personnel officiel et aussi à la collaboration fournie par les descendants actuels de la famille.

Mots clés: Regnard, Cambrils, Conseil provincial de Tarragone, secrétaire, descendants, Josepa Regnard Macià, bourse, soprano, performances..

Quan es parla d'una gran institució governativa com ara la Diputació de Tarragona, els focus solen centrar-se en els seus dirigents, presidents, diputats, secretaris i altres alts càrrecs (lletrats, tesorers, depositaris, interventors). Els que remenen les cireres. Tanmateix, també existeix un funcionariat menut capaç de contribuir, com el cras, al bon funcionament de l'ens provincial, amb unes trajectòries i vicissituds igualment interessants.

Aquí n'ofereim una mostra, a través d'unes notes de conjunt sobre Salvador Regnard Ferré (1849-1929), un

cambrilenc que treballà trenta-sis anys i mig com a funcionari de la Diputació de Tarragona; hi va entrar d'auxiliar provisional i s'hi va jubilar com a oficial tercer de Secretaria. La filla, Maria Josepa Regnard Macià, becada per la corporació provincial, fou una cantant de fama internacional amb el nom artístic de *María Cid*.

Els Regnard de Cambrils

Salvador Regnard Ferrer va néixer a Cambrils a les cinc de la tarda del 27 de juny de 1849. Era fill de Marià Reg-

nard Torné i Concepció Ferrer Borràs, i net de Marià, Flora, Salvador i Josepa.¹ Els Regnard no eren una família de pagesos, sinó de funcionaris. El tortosí Marià Regnard Rull, fill de Josep Francesc i Maria, passà a Cambrils, a finals del segle XVIII, a desenvolupar més de prop la seva tasca com a oficial o administrador major i interventor dels Correus de Tarragona, un càrrec prou important per justificar el tractament de *don* que els documents atorguen a aquestes tres primeres generacions de Regnards. El 1801 es casà a Cambrils amb Flora Torner, filla de comerciants; el fill, Marià Regnard Torner, apareix indistintament com a hisendat, propietari o adroguer. La seva esposa, Concepció Ferré, era filla de l'administrador de Correus de Cambrils, també adroguer. Funcionaris, adroguers i comerciants, que degueren fer alguns diners que van invertir en terres, per tal com a inicis de la vintena centúria apareixen com a propietaris de terrenys a la partida del Mas de la Pastora.

Salvador Regnard Ferré, de jove, vers el 1870.

© Arxiu particular de la família Regnard-Kerboul

Marià Regnard i Concepció Ferré van tenir cinc fills: Marià (empleat a Correus, morí de malaltia als vint-i-sis anys), Adelaida (casada amb Eduard Borràs, propietari), Flora, Victòria i Salvador. La Victòria es casà el 1864 amb Carles Clanxet Cuchillo (Cambrils, 1833-1901), futur alcalde de Cambrils, agrimensor i propietari de terres, de qui hagué set fills.

BESAVIS DE SALVADOR REGNARD FERRÉ (CAMBRILS, SEGLE XIX)			
Salvador Regnard Ferré (1849-1929) Funcionari	Marià Regnard Torné Adroguer, hisendat	Marià Regnard Turull Oficial major de Correus	Joan-Francesc Regnard (de Tortosa)
			Maria Turull
	Flora Torné Salvat		Pau Torné Esquirol (comerciant)
			M. Teresa Salvat
	Concepció Ferré Borràs	Salvador Ferré Lluna Administrador de Correus	Josep Ferré (pagès)
			Maria Lluna
Josepa Borràs Roca		Josep Borràs (pagès de Mont-roig)	
		Teresa Roca	

Font: Elaboració pròpia prenent com a base la consulta dels llibres sacramentals de Cambrils (AHAT).

Salvador ho feu, amb quasi trenta-tres anys, el 17 d'abril de 1882,² amb la gaditana María de los Ángeles Macià Soria, de vint anys, filla del comandant d'infanteria Manuel Macià Sánchez, de Santiago de Ribas Pequeñas (Lugo), i de Luisa Soria Jurado, de Cadis. La cerimònia es dugué a terme a l'altra punta de la península Ibèrica, a Almeria, on estava destinat el pare, davant del capellà castrense de les Forces de Reserva,

¹ Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, parròquia de Santa Maria de Cambrils [= AHA, *Cambrils...*], baptismes, 1831-1851 (Sig. capsa 24, núm. 71), f. 103. La informació que segueix l'extreiem de diverses partides sacramentals d'aquest arxiu, corresponents a la parròquia de Santa Maria de Cambrils. (matrimonis, 1801-1823 capsa 27, núm. 80, f. 5v. i 70; id., 1824-1850, capsa 28, núm. 86, p. 36 i 127; baptismes, 1782-1800, capsa 23, núm. 68, f. 152; id., 1801-1816, capsa 22, núm. 69, p. 316 i 369; òbit, 1846-1877, capsa 25, núm. 84, f. 165 i 312, etcètera).

Carrabiners i Guàrdia Civil. La unió, com podem veure més endavant, fruità nou vegades.

Empleat de la Diputació de Tarragona

A la dècada dels anys setanta del segle XIX, les diputacions assumien competències militars en el que era la primera fase de la lleva, la caixa de recluta, dita vulgarment "les quintes". El procés no estava exempt d'una complexitat que se salvava a través de la bona organització d'un estol de funcionaris. En col·laboració amb cada ajuntament, la Diputació registrava els reclutes i les seves característiques (pes, alçada, estat, edat), i quan es presentaven al·legacions, obria expedient, convocava la Junta Mixta de Reclutament, que deliberava i resolvia, i traslladava i aplicava la resolució. Sembla fàcil, però cal tenir en compte que entre 1871 i 1876 es lliurà una guerra, la Tercera Carlinada, i que l'any 1875, de la lleva de 70.000 nous reclutes, la demarcació de Tarragona n'aportaria 3.189.³

A l'Administració provincial tarragonina, doncs, se li girava feina, i per afrontar-la amb garanties havia de contractar més personal. El 18 de març de 1875, Salvador Regnard Ferré era nomenat "temporero para las operaciones de quintas", càrrec del qual prenia possessió aquell mateix dia.⁴ El tremp treballador de

Regnard degué impressionar els seus caps, de manera que, el següent 11 de maig, "En vista de su buen comportamiento se le designa para la plaza de escribiente segundo de Secretaría". Resulta sobrer dir que a l'inici del darrer quart del segle XIX no hi havia ordinadors ni tampoc màquines d'escriure, i que la documentació es feia tota manuscrita, sucant una ploma d'au en un tinter. Per això, en un departament tan principal com era Secretaria, hi treballaven escriptors, auxiliars i oficials, graduats dins de cada especialitat, suposem que segons l'antiguitat, l'actitud, la destresa i la capacitat de treball, etcètera. Regnard ocupà plaça a Secretaria el 12 de juny següent, data del seu nou nomenament. Al cap de sis mesos fou promogut a auxiliar 4t.

Sens dubte, el cambrilenc havia entrat amb bon peu. La dinàmica d'ascensos no canvià, però sí que s'alentí. El 6 d'abril de 1883 era promogut a auxiliar 2n, plaça que ocupà durant quinze anys, fins que el 3 de juny de 1897 ascendia a oficial de comptadoria. El flamant "*oficial de Contaduría encargado de la teneduría de libros*" aconseguia, dos anys després, ser reassignat a Secretaria, amb uns emoluments de 2.000 pessetes anuals.

Sospitem, així mateix, que Regnard alternava la seva tasca de funcionari amb la de periodista, el 1890, al diari *La Provincia*, atès que en un breu que es publicà aquell any es referien a ell com a "*Nuestro querido amigo y compañero de redacción*".⁵

² Seguim la còpia de la partida de matrimoni que consta a l'expedient de pensió de viduïtat que impulsà Maria Macià Soria a mitjan gener de 1930. Arxiu General de la Diputació de Tarragona [= AGDT], reg. 1503-3, *Governació, expedients de personal*, 1940.

³ *Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona* [= BOPT], núm. 213, de 08-09-1875, p. 2.

⁴ Seguim el seu expedient personal. AGDT, reg. 1474-4, *Recursos Humans*, 1875-1898, coberta. Consta d'una relació cronològica dels càrrecs i destinacions desenvolupades, i de les instàncies, sol·licituts, resolucions, certificats i minutes que va generar la seva carrera laboral.

⁵ *La Provincia* (26-04-1890) 2.

Salvador Regnard Ferré, vora els trenta anys, vers el 1880.
© Arxiu particular de la família Regnard-Kerboul

Una taca... d'oli

Val a dir que Regnard era propens al gaudi de mesos de llicència sencers per atendre afers personals i/o familiars. Així, se li'n va concedir una el primer dia d'abril del 1882; una altra a finals d'agost del 1884, una altra a mitjans de setembre del 1889 i mig mes el 10 de setembre de 1891.⁶ Són dates que, per cert, no coincideixen amb el natalici de cap dels seus fills.

La segona setmana del 1891, la Comissió Provincial el sancionà amb quinze dies sense sou per mala praxi i, alhora, amonestà l'oficial de comptes Joan Esteller:

"que se haga entender a uno y a otro empleados que el acuerdo de cinco de // abril de 1889, es extensivo a los actos que llevaron al entregar

y firmar recibos de las cuentas de que se trata y a los demás análogos que puedan presentárseles y de los cuales en adelante deben abstenerse".⁷

Els comptes al·ludits eren els de l'exercici 1886-1887 i, curiosament, pertanyien a l'Ajuntament de Cambrils, amb la qual cosa la qüestió ja podia. La gravetat de l'afer va quedar palesa quan la Comissió Provincial va advertir la corporació municipal que havia de refer els comptes "en el preciso término de treinta días, utilizando la copia de las mismas que en la sección se conserva, bajo apercibimiento de remitir, en caso contrario, todos los antecedentes a los tribunales de justicia para los efectos a que hubiere lugar por extravío de documentos oficiales". Poca broma, els fets podien ser constitutius de delictes. Deduïm que els principals culpables devien ser els cambrilencs, els quals es valgueren de Regnard i d'Esteller, per connivència o engany, per manipular o suprimir alguns comptes compromesos. Encara van estar de sort, si se'n van sortir amb només una amonestació (Esteller) i la suspensió de mig salari mensual (Regnard). La inexistència de mesures disciplinàries més severes fa pensar, més aviat, en una implicació fortuïta o per engany.

Salvador Regnard Ferré (al mig) amb una colla d'amic, vers 1890
© Arxiu particular de la família Regnard - Kerboul

⁶ *Extracto de las sesiones celebradas por la Diputación y Comisión Provincial de Tarragona durante el año de 1882...* Tarragona: Imprenta Francisco Sugrañes [= *Extracto...*, any], 1882, p. 156; *Extracto...*, 1884, p. 301-302; *Extracto...*, 1889, p. 254; *Extracto...*, 1891, p. 264.

⁷ AGDT, *Actes*, 1891, sessió de 9 de gener de 1891, f. 26-26v.

A partir d'ací la seva carrera administrativa cau en incerteses i contradiccions. El 27 de juliol de 1899, Regnard sol·licità tornar a Comptadoria. No es devia trobar a gust a Secretaria o no hi devia veure possibilitats de promoció. En un principi, la Diputació desestimà la petició, però els primers dies de novembre el deixava tornar a Comptadoria. Va ser el segon dia del 1901 quan Regnard tornava a Secretaria, llavors, però, com a oficial 3r i amb un sou anual de 2.500 ptes.

Notem que Regnard era aspirant a oficial de Secretaria des del maig del 1892 (quan apareix en la plantilla de personal del nou pressupost),⁸ i sospitem que, si bé no consta en el seu expedient l'incident amb els comptes de l'Ajuntament de Cambrils, degué pesar a l'hora de les promocions.

Maleïdes cataractes!

Tenir més de cinquanta anys, al tombar del segle XX, amb vint-i-cinc de dinàmica sedentària, amorrat als papers i sense (o amb insuficient) llum elèctrica, li va passar factura. A mitjan 1903 s'hagué d'operar de cataractes als dos ulls i restà convallescent més de sis mesos. Potser tement una suspensió per incapacitat laboral, Regnard va pecar d'excessiva discreció i, és clar, la Comissió Provincial l'acusà d'absentisme i de desobediència, i en data 11 de gener de 1904 el suspengué de sou i feina. Aquesta vegada l'havia feta grossa.

Això "le ha causado un profundo sentimiento", sens dubte, per les repercussions retributives. Una setmana més tard, presentà una instància de declaració en la qual ho explicava tot, rectificava i s'oferia, a més, a "asistir a las oficinas aunque sea en perjuicio de su salud, para que jamás pueda interpretarse su falta de asistencia a desconsideración y abuso", com de fet va fer el mateix 18 de gener de 1904. Sense anul·lar la seva resolució,

el 5 de febrer la Diputació sembla que resolgué readmetre'l, atès que s'avingué a abonar-li el sou a partir del dia que havia tornat a prestar servei. Per la sentida queixa amb la qual contestà Regnard en data 3 de març, és fàcil deduir que l'acord de restitució salarial no era amb efectes retroactius i que el temps que s'havia absentat se l'hauria de pagar ell.

Avui dia les cataractes es tracten amb làser i a la tarda, o l'endemà a tot estirar, el pacient pot tornar a casa i fer vida normal. Però el 1903 requerien delicades operacions de cirurgia i un calvari de postoperatori. Salvador Regnard s'hi hagué de sotmetre: "ha estado completamente ciego por espacio de más de seis meses, hasta el extremo de ser acompañado, no solo por las calles, sino que también por las habitaciones de su domicilio, y que ha tenido que sufrir dos importantes y costosas operaciones en ambos ojos, que han venido a agravar más y más su precaria situación". El 5 de març de 1904, la Comissió, sense anul·lar l'expedient sancionador, sí que reduïa el descompte en els seus emoluments a només cinc dies de falta, "consignando a la vez que esta corrección no le sirva de nota, ni pueda perjudicarle en su carrera".

Salvador Regnard Ferré, de gran, vers el 1900.

© Arxiu particular de la família Regnard-Kerboul

⁸ Extracto..., 1892, p.38.

La jubilació

Salvador Regnard es jubilà, "a su instancia...", el dia 21 de novembre de 1911, amb el 75 % dels havers, exactament unes 1.875 pessetes anuals (mitjana de 156,2 pessetes mensuals). No tenia complerts els seixanta-cinc anys preceptius (ans seixanta-dos), però, aclaparat per malalties "contraídas en el desempeño de su cargo, sé vé en el sensible caso de tener que solicitar su jubilación, a fin de evitar fatales consecuencias que podrían sobrevenirle de continuar desempeñando dicho destino". En la mateixa instància que presentà el dia abans per demanar la jubilació, esbossava una síntesi de la seva trajectòria laboral i assegurava haver prestat serveis durant trenta-sis anys i mig "sin interrupción" (cert, si obviam, és clar, l'episodi de les cataractes...). En el comiat, expressava amb satisfacció "la gratitud que guardará siempre a ese digno Cuerpo provincial, por las múltiples consideraciones de que ha sido objeto".

Acompanyava sengles certificacions mèdiques, del mes anterior, segons les quals ni hi veia del tot bé ni li funcionava el braç dret per escriure. Efectivament, un oculista de Barcelona certificava les operacions oculars sofertes per Regnard, el qual, malgrat haver quedat amb una visió "satisfactoria", es trobava "en condiciones de inferioridad", i advertia que "no le conviene someterse a un trabajo intensivo de escritorio". D'altra banda, el metge municipal de Tarragona assegurava que Regnard "viene sufriendo una parálisis agitante [!?] del brazo derecho que le imposibilita de un modo relativo el funcionamiento del mismo, sobre todo para la escritura, a pesar de haber seguido un tratamiento constante para la curación de dicha enfermedad". Aquesta "parálisis agitante del brazo derecho" suggereix algun tipus de parkinsonisme, doncs era així com, llavors, es coneixia aquesta anomalia neuronal.

Què devia fer a l'oficina en aquestes condicions? No ens ho sabem contestar. Sí que ens imaginem que algú li degué suggerir l'opció d'una jubilació avançada i que, en constatar que la casa no s'hi oposaria pas, ni li posaria entrebancs, devia decidir-se a sol·licitar-la.

La defunció i les pensions que se'n derivaren

Va encertar-la. La jubilació sembla que li va provar d'allò més bé, atès que va viure encara divuit anys més i no va traspasar fins al tercer dia de desembre del 1929, amb vuitanta anys complerts.⁹ En referir-s'hi, la premsa en destacava dos trets principals: que era el pare del capità de marina mercant Marià Regnard i que havia estat oficial de la Diputació.

Morí a casa seva del carrer de les Creus, de Cambrils, a dos quarts d'onze del matí, d'una assistòlia (aturada cardíaca). Un mes i mig més tard, la vídua, Maria Macià Soria, sol·licitava acollir-se al seu dret de cobrar una pensió de viduitat (16 de gener de 1930),¹⁰ i assegurava que el seu difunt espòs "falleció sin dejar varones menores de edad y las dos hembras tomaron ambas estado, de suerte que no existen hijos y sí solo la suscrita como viuda que tenga derecho al percibo de la mencionada pensión".

Carrer de les Creus, de Cambrils, abans del 1908.

© AMCAM, Fons de l'Ajuntament de Cambrils. Autor: Lluís o Tomàs Dolça

⁹ *Diario de Tarragona* (04-12-1929) 3; *La Tarde* (05-12-1929) 3.

¹⁰ Obviament, seguim l'expedient de viduitat, on consten els certificats de defunció del Registre Civil de Cambrils (1929: RC, *Defuncions*, XX, f. 157, i 1930: RC, *Defuncions*, XX, f. 165) i la partida d'òbit, manuscrita, del rector de Cambrils. AGDT, reg. 1503-3, *Governació, expedients de personal*, 1940.

La Diputació li concedí una pensió mensual de 90 pesetes, tot i que, malauradament, Maria Macià no arribà a gaudir de cap mensualitat, ja que moria d'una miocarditis el dia 21 de febrer següent, quan faltaven deu minuts per a les set de la matinada, també a casa seva de Cambrils. Una setmana més tard, els quatre fills supervivents reclamaven la mesada caiguda de la pensió de viduitat (90 ptes.) com a hereus de la seva mare, a parts iguals, i assenyalaven un apoderat perquè cobrés en nom seu, per tal com "*los suscritos residen en distintas poblaciones y les sería muy costoso personarse todos en ésta*" (27 de febrer de 1930). A mitjan mes de març la Diputació hi accedia.

Per què els fills no van demanar directament una pensió d'orfandat? Segons la darrera modificació del Reglament de Funcionaris de la Diputació (de 18 de desembre de 1928), només hi tenien dret els fills de funcionari, nois menors de vint-i-tres anys i noies que no haguessin pres estat (solteres). Els quatre fills supervivents estaven casats i eren majors de vint-i-tres anys. Amb tot, un d'ells, Adelaida, reclamaria la seva pensió l'any 1938 a la Comissaria Delegada, expedient que va passar, amb la victòria dels nacionals, a la Comissió Gestora de la reinstaurada Diputació, la qual el 1940 la va denegar, per la condició eclesiàstica de la sol·licitant, que professava com a monja en un convent de Cienpozuolos.

La família i una més

El matrimoni entre Salvador Regnard i Maria de los Àngeles Macià va tenir fills de manera continuada des del

1883 fins al fatídic 1903, en què la pèrdua de la vista sembla que acabà per desanimar Salvador conjugalment. En aquest període de vint anys, nasqueren:¹¹

1) Concepció, el 21 de febrer de 1883.

2) Lluïsa, el 28 de febrer de 1884. Un desgarrador breu inserit en la premsa local en els primers dies de maig de 1908, ens assabenta de la seva sobtada defunció, a Tamarite de Litera (Osca), on residia amb el seu marit, Emili Asensi Lloret, sobreestant d'obres públiques. La Parca la visità "*en la flor de la juventud y cuando todo le sonreía*". Certament, tenia 24 anys i devia ser recent casada.... L'enterrament va fer ple, ja que la noia "*supo conquistarse el cariño de cuantos tuvieron la suerte de tratarla, tanto por su bondadoso carácter como por las bellísimas prendas que adornaban aquel corazón angelical*"¹².

3) Adelaida, el 20 de novembre de 1886. El 1903 apadrinà la germaneta Maria dels Àngels. A mitjans d'abril del 1904, Francesc Gras i Elias li dedicava un poema: "*Bella y juguetona niña, / capullo que besa el sol, / al que las aves regalan / enamorada canción [...]*".¹³ El 17 de febrer de 1916 va prendre els hàbits de monja i ingressà al convent de les Germanetes Hospitalàries del Sagrat Cor de Jesús, a Cienpozuolos, Madrid.¹⁴ Durant la Guerra Civil es refugià a casa dels germans, en uns moments durs en què es féu càrrec del nebot Marià. Encabat el conflicte, retornà a la vida conventual. Va viure molts més anys, dedicada a ajudar els més necessitats i no va morir fins després de 1964.

¹¹ Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, parròquia de Sant Joan Baptista, baptismes, 1879-1884, f. 225 (Concepció); id., 1884-1888, p. 3 (Lluïsa); p. 371 (Adelaida); id., 1888-1892, p. 230 (M. Àngels -Magdalena); p. 494 (Marià); id., 1892-1898, p. 186 (Antoni de Pàdua); p. 497 (Salvador -Manuel), i id., 1898-1904, f. 29 (Maria Josepa). També es poden seguir els natalicis a les pàgines de la premsa: *Diario de Tarragona* (21-08-1894), 1 (Antoni); *Diario de Tarragona* (18-09-1896) 3 (Salvador); *Diario del Comercio* (29-05-1898) 3 (Maria Josepa); *Diario de Tarragona* (04-09-1903) 3 (Maria dels Àngels), etc.

¹² *Diari de Tarragona* (03-05-1908) 2 i (15-05-1908) 2. Agraïm Carol Regnard l'aportació d'aquesta notícia.

¹³ *Diario de Tarragona* (17-04-1904) 3.

¹⁴ AGDT, reg. 1503-3, *Governació, expedients de personal*, 1940. Consta, igualment, l'acta del seu naixement, extractada pel Registre Civil de Tarragona.

Adelaida Regnard Macià, vers 1936, amb el seu nebot Marià.
© Arxiu particular de la família Regnard - Kerboul

4) Magdalena, el 18 de novembre de 1889. Morí poc abans del 26 d'abril de 1890. Era una "preciosa niña de pocos meses de edad que era el encanto de sus padres".¹⁵

5) Marià, el primer dia de desembre del 1891. Fou capità de marina mercant. Els primers dies de novembre del 1927 comandava el vapor *Mari Tere*, però quinze mesos després sol·licitava l'alta al padró de Tarragona, segurament per establir-hi la residència, al costat dels pares grans (la mare, a mitjan 1928, sofrí

un greu atac de paràlisi, i el pare moriria abans de deu mesos després).¹⁶

Amb l'esclat de la Guerra Civil, ingressà a l'Armada de la República el 4 d'agost de 1936, de manera que un any més tard figurava com a capità de corbeta de la Reserva Naval; un parell de setmanes abans havia estat nomenat capità del *Campilo*.¹⁷ Posteriorment, va continuar a la marina mercant, almenys fins a l'agost del 1957, data en què ocorregué l'incident d'un abordatge quan passava amb el seu vaixell *Condesa* prop de Gibraltar.¹⁸ Moria poc després, a Barcelona, el 7 de febrer de 1962; deixava vídua i un sol fill. Es casà a Barcelona, el 20 de desembre de 1922, amb Carolina Sierra Igual (1898-1974).¹⁹

Marià Regnard de Sierra, el fill, nasqué el 12 de juliol de 1935 i va ser apoderat de diverses empreses del sector oleícola: Koipe, Elosua (1992), Borges (2000), Monte Pistacho (2001), Las Mesas.²⁰ Morí a Barcelona el 5 de juliol de 2017. Del seu matrimoni amb Annick Kerboul Dienne (1961), fou pare de diversos fills, enginyers i directius d'empreses de Barcelona: Montserrat (*branch manager*), Carolina (enginyera agrònoma), Anna (biòloga) i Carles (enginyer tècnic industrial). També és filla seva Marian, xef de cuina. Són, juntament amb els seus fills i nets, els actuals descendents de la família.²¹

¹⁵ *La Provincia* (26-04-1890) 2.

¹⁶ *Diari de Tarragona* (02-11-1927) 2; *Diari de Tarragona* (17-06-1928)7, i *La Tarde* (12-02-1929) 1.

¹⁷ *Gaceta de la República*, núm. 231 (19-08-1937), p. 710 i *Diario Oficial del Ministerio de Defensa Nacional*, núm. 169 (València, 15-07-1937), p. 115.

¹⁸ Arxiu del Museu Marítim de Barcelona [= AMMB], reg. 22810, de 19-04-1961. Aquí ens limitem a donar quatre notícies esparces, però la consulta de l'expedient de Marina de Marià Regnard Macià, proporcionaria tota la informació sobre la seva carrera a la Marina mercant.

¹⁹ Esquel·la a *La Vanguardia* (08-12-1974) 36.

²⁰ *Major Companies of Europe 1991/1992*. I. *Major Companies of the Continental European Community*. Londres: Graham & Trotman, 1992, p. 905, *La Vanguardia* (16-07-1992) 53. La notícia de les empreses en les que va desenvolupar la seva vida laboral es poden empear amb la consulta a la Xarxa dels webs que faciliten perfils de directius d'empreses.

²¹ Aprofitem per agrair a Annick Kerboul, Montserrat i, sobretot, Carol Regnard l'ajut prestat en proporcionar-nos dades familiars, precisar algunes dates i, en definitiva, aclarir molts conceptes sense els quals el present treball se n'hagués ressentit prou (i, en alguns punts concrets, hagués posat el que no era). També, la seva amable i desinteressada disposició a l'hora de facilitar-nos la reproducció dels retrats i fotografies, procedents del seu arxiu familiar.

6) Antoni, el 25 de gener de 1894, i d'ell només sabem que es va casar a Valparaíso (Xile), el darrer dia del 1923, amb Luz Montero O'Brechet.

7) Manuel, el 16 de setembre de 1896.

8) Maria Josepa, el 26 de maig de 1898. Concertista.

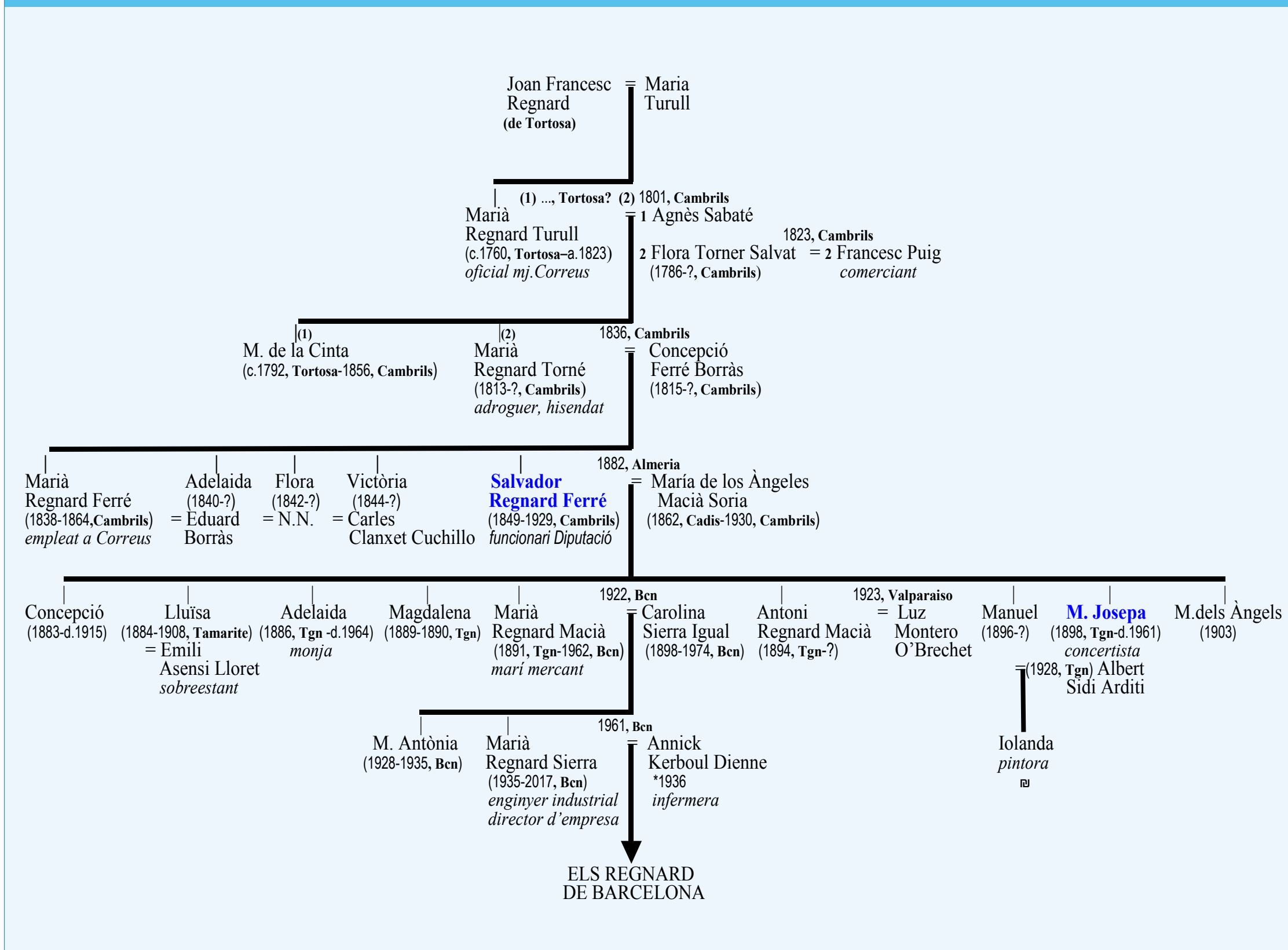
9) Maria dels Àngels, el 3 de setembre de 1903, la qual moria vint-i-tres dies més tard.²²

Alguns dels membres de la família Regnard-Macià, vers el 1915. Els dos adults asseguts són Salvador Regnard i M. de los Àngeles Macià; el jove amb ulleres és un dels fills, probablement el Manuel; al seu costat, Maria Josepa Regnard Macià.

© Arxiu particular de la família Regnard-Kerboul

ELS REGNARD DE CAMBRILS (ss. XIX-XX) (6x34)

²² La Cruz (26-09-1903) 3.

Maria Josepa Regnard Macià (1898-1961)²³

De tots els fills de Salvador Regnard i Maria de los Ángeles Macià, va ser Maria Josepa la que esdevingué més famosa i coneguda. Això fou així perquè la seva vocació pel cant i una veu extraordinària la convertiren en una de les concertistes més reputades del país, després d'una trajectòria artística que la dugué a triomfar arreu d'Europa occidental. La Diputació de Tarragona fou, d'alguna manera, partícip del seu èxit, en haver-la becat per ampliar estudis i finançar-li dos anys de formació a París.

ESTUDIS I PRIMERES ACTUACIONS

Fou alumna del Col·legi de Jesús i Maria de Tarragona fins als setze anys, en què es traslladà a Barcelona per estudiar cant i piano al Conservatori Superior de Música del Liceu. Gràcies a pedagogs com Joan Lamote de Grignon Bocquet, Júlia Cerdà, Antoni Gabriel Casanovas (dels quals fou deixeble avantatjada), Francesc Viñas Dordal (cant) o el mestre Frank Marshall (piano i harmonia), obtingué brillants qualificacions i matrícula d'honor. Així, amb vint-i-un anys, es convertí en una jove professora de piano, fita que no va passar desapercebuda per a la premsa de l'època: *"En los exámenes últimamente verificados en el Conservatorio de Música del Liceo, la señorita María Josefa Regnard y*

*Macià ha obtenido el título de profesora de piano, con la calificación de sobresaliente, al igual que en todos los cursos de la carrera".*²⁴ Semblava obvi que la filla de Salvador Regnard estava cridada a ser algú important en el món de la música.

Podria haver debutat el 24 de maig de 1922 a la Sala Aeolian de Barcelona, en un concert extraordinari en el qual actuà acompanyada amb el piano per Mercè Torroella i interpretà obres de Mozart, Fauré i Lamote de Grignon. Sis mesos després ho feia a la Sala Werner amb el mateix repertori.²⁵ En aquesta època, també actuava, amb gran èxit, a l'Ateneu Tarraconense de la Classe Obrera.

El seu primer concert important fou el que se celebrà el 17 de març de 1923 a l'Orfeó Gracienc, on recalà en cloure una gira per Girona. Després d'interpretar un selecte programa amb obres de Schubert, Schumann, Millet, Apel·les Mestre i Lamote de Grignon, la crítica es va desfer en elogis a favor de la jove concertista de vint-i-cinc anys: *"En aquest concert es revelà una veritable artista del ben dir i el bell cantar satisfent abastament fins els més exigents amb son art seriós i exquisit i donant proves de posseir una bona escola que permet a la seva veu excel·lentment timbrada produir els més encisadors efectes [...] des d'ara ja podem comptar-la entre les més prestigioses «lidieristes» de la nostra terra".*²⁶

²³ En cloure l'elaboració d'un primer esborrany d'aquest treball, el mateix dia 8 d'octubre de 2019, ens assabentàvem del traspàs del Sr. Jordi Morant i Clanxet, cronista i assagista local, molt vinculat al món de la música, bon amic que no va dubtar d'ajudar-nos i ens passà alguna informació i notícies sobre aquesta soprano tarragonina. Ell va ser, certament, qui ens alertà del parentiu de Josepa Regnard, la concertista, amb Salvador Regnard, el funcionari. Va acceptar de redactar l'apartat dedicat a Josepa Regnard i vam acordar que signàriem l'article tots dos, però els homes proposen i els fets disposen, i en Jordi no ha estat a temps de veurer-lo publicat. Mantenir-li la coautoría passa de ser una obligació moral a ser un honor i un privilegi, si més no, un humil regreiciament per haver-lo conegut i haver pogut disfrutar de la seva companyia tants anys. Et trobarem a faltar, Jordi.

²⁴ *La Vanguardia* (16-07-1919) 3. Agraïm Carol Regnard la gentilesa de proporcionar-nos aquesta dada que, tot esperant que siguin ben poques, sens havia passat per alt.

²⁵ *La Vanguardia* (24-05-1922) 9 i *La Vanguardia* (25-11-1922) 9.

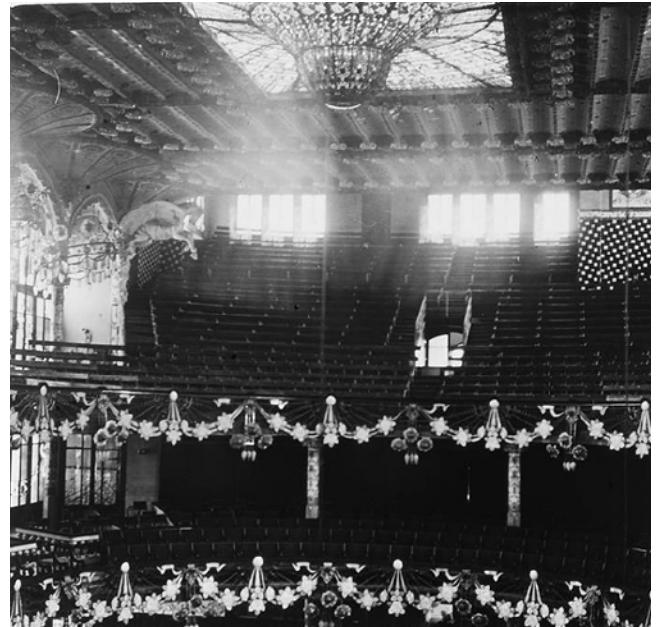
²⁶ *La Veu de Catalunya* (20-03-1923). Retall de diari dins de l'expedient de sol·licitud de beca. AGDT, reg. 921-2, *Cultura*, 1926.

El 16 de juny de 1923 la Junta de Protecció de la Infància organitzà un concert benèfic al Teatre Principal de Tarragona, en el qual va tornar a tenir ocasió de destacar: *"es una cantante de primer orden, pues posee una hermosísima voz, excelente escuela de canto, vocaliza muy bien y ataca todos los registros con facilidad y sin esfuerzo alguno, lo que prueba su dominio en el bel canto. El distinguido público la ovacionó con entusiasmo, obligándola a repetir"*.²⁷

L'any següent fou contractada per la Societat Filharmònica de Tarragona per actuar al Teatre Principal. Acompanyada amb el piano per Anna Aymat, la soprano Regnard cantà obres de Beethoven, Brams, Mozart o Schubert, i també cançons popular espanyola, Falla i Granados, i, en català, *Gotes d'aigua*, *Minuet* (Apel·les Mestres, Morera) i altres cançons que enardiren un auditori admirat d'aquella jove veu.²⁸ En aquest període de la seva vida també interpretà cançons catalanes, com ara *Camí de la Font*, *Cançó de taverna* o obres d'Apel·les Mestres, per a l'Associació de Concerts de Vic.

El 9 de febrer de 1925, Maria Josepa Regnard s'estrenà al Palau de la Música, en el concert organitzat per l'Associació Música "da Camera" dedicat al mestre Manuel de Falla, a càrrec de l'Orquestra Bètica. Acompanyada d'arpa, flauta, viola, violí i violoncel, va interpretar *Psiquis*, algunes escenes d'*El sombrero de los tres picos* i la *Danza ritual del fuego*, d'*El Amor brujo*.²⁹ Quatre mesos després, el 22 de juny, hi repetia actuació, aquesta vegada cantà en una sessió de dansa que

organitzà l'Institut Català de Rítmica i Plàstica, i ho féu sota la direcció de Joan Llongueras, introductor del mètode Dalcroze. Aquell 1925 el tancava al Teatre Principal de Sabadell el 20 d'octubre, amb la interpretació de *El gessamí i la rosa*, d'Eduard Toldrà, acompanyada de Blai Net³⁰.

El Palau de la Música, des de l'escenari (Barcelona, 1913)
© Biblioteca de Catalunya, fons d'imatges de Josep Salvany Blanch, SaP 113-07

LA BECA DE LA DIPUTACIÓ

En finalitzar els estudis al Liceu cercà ajuts i subvencions per continuar estudiant i perfeccionant el seu art a l'estranger. A finals de setembre del 1926 l'Ajuntament de Tarragona li concedí un ajut econòmic.³¹

També la Diputació de Tarragona, sensibilitzada amb les possibilitats i la vocació de la concertista, li atorga-

²⁷ *Diario de Tarragona* (19-06-1923). Retall de diari dins de l'expedient de sol·licitud de beca. AGDT, reg. 921-2, *Cultura*, 1926.

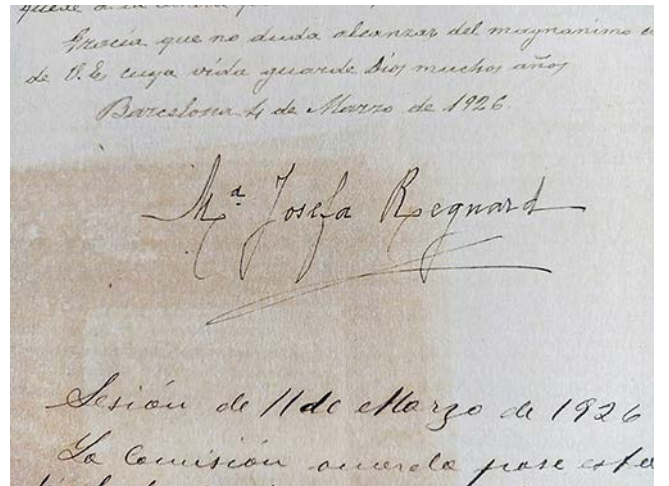
²⁸ *La Cruz* (04-10-1924) 1.

²⁹ Programa aportat pel Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CDOC), p. 15. Aprofitem per agrair a Oriol Escuté l'amabilitat i atenció amb la que va atendre les nostres demandes.

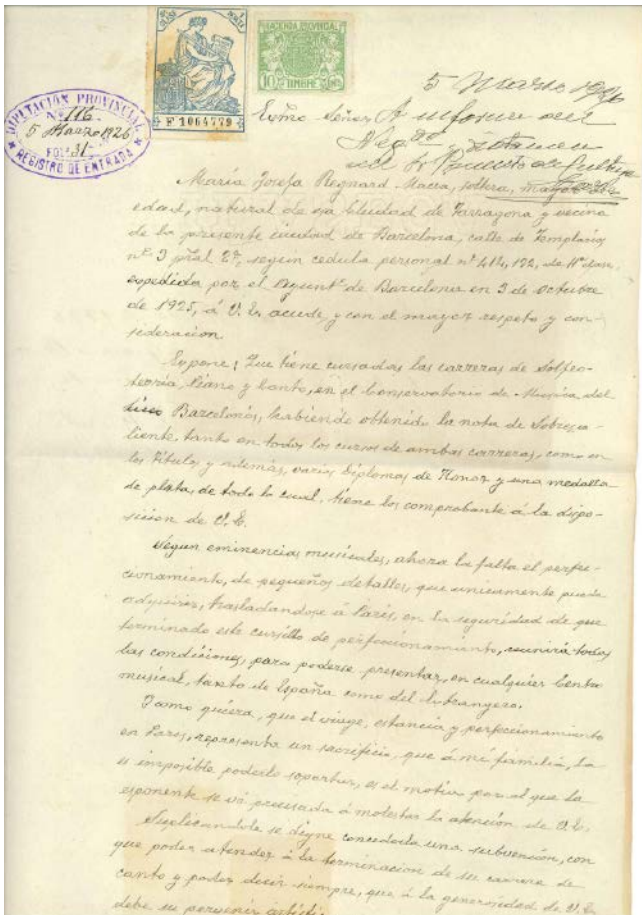
³⁰ Programa aportat per la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya (BC, M 5824/20) i partitura (M 5346/3). Agraïm, igualment, a la cap de la secció, Rosa Montalt, l'interès mostrat en proporcionar-nos més dades, com aquestes, sobre la concertista Josepa Regnard.

³¹ BOPT, núm. 288, de 05-12-1926, 3-4.

va una beca consistent en una pensió mensual de 100 pessetes, per un període de dos anys, perquè pogués ampliar estudis.³² En la sol·licitud de 4 de març de 1926 al·legava haver cursat les carreres de solfeig, teoria, piano i cant, "habiendo obtenido la nota de sobresaliente tanto en todos los cursos de ambas carreras, como en los títulos y además varios diplomas de honor y una medalla de plata". Acompanyava alguns retalls de premsa d'algunes actuacions amb èxit de la crítica. Al parer dels professionals més entesos, en acabar els estudis havia de perfeccionar-se, i això només ho podia fer a París.

Firma autògrafa de Josepa Regnard Macià (Barcelona, 4 de març de 1926)
© AGDT, reg. 921-2, Cultura, 1926

Sol·licitud de beca de Maria Josepa Regnard Macià.
© AGDT, reg. 921-2, Cultura, 1926

El Plenari de la Diputació de Tarragona, en sessió de 24 d'abril de 1926, concedia la beca a Maria Josepa Regnard Macià, ateses "las brillantes cualidades de la solicitante, que podrían malograrse por falta de medios para su desarrollo, de los cuales carece la familia, la que no cuenta con otros elementos que la modesta pensión que percibe el padre de la solicitante como funcionario jubilado de esta Diputación".³³

CASAMENT

En el decurs dels seus viatges per Europa coincidí amb personalitats del món de la música com Falla, Granados o Turina. A Catalunya, també féu bones amistats; sabem que el mestre i compositor Armand de Fluvià Vendrell li dedicà una composició³⁴.

El 1927, amb la beca de la Diputació de Tarragona a la butxaca, es traslladava a París on va fer dos cursos intensos amb la cantant grega Vera Janacópulos. Allí

³² Seguim l'expedient de sol·licitud de beca, a: AGDT, reg. 921-2, Cultura, 1926.

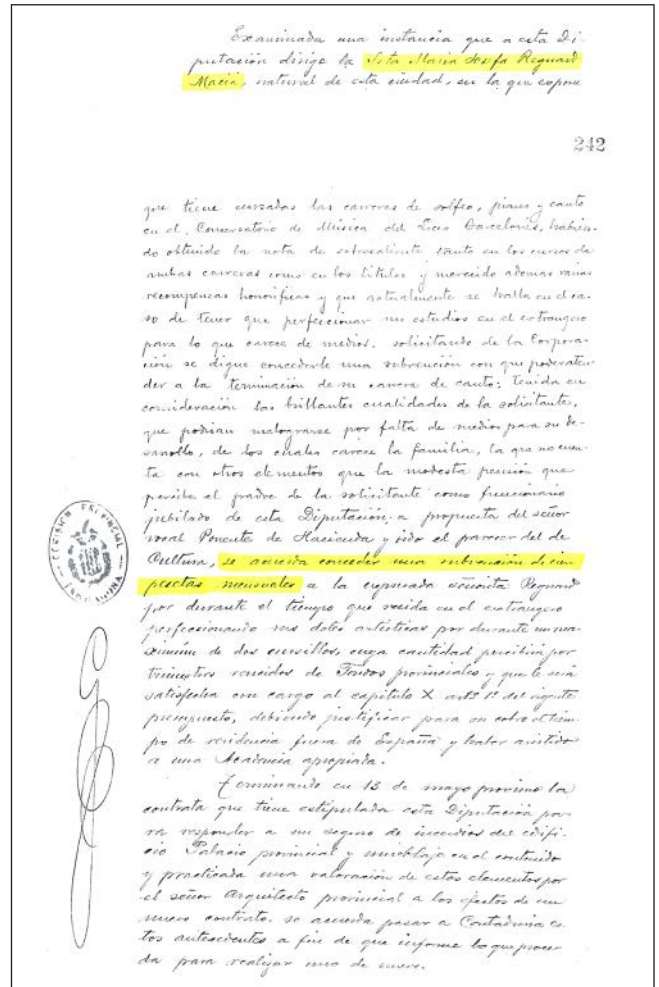
³³ AGDT, Actes, 1926, f. 241v.-242.

³⁴ Se'n conserva una partitura manuscrita, per a veu i piano, amb lletra de Josep Carner (BC, M-AFlu-22).

conegué el comerciant turc Albert Sidi Arditi, amb qui es casà a Sant Joan Baptista de Tarragona el darrer dia d'octubre del 1928.

La crònica periodística ens assabenta que la núvia entrà al temple acompanyada del seu pare, Salvador Regnard (que traspassaria un any i escaig més tard), i que va tenir dos padrins de boda ben significatius: el metge barceloní Josep Maria Sala (probablement l'especialista que tenia cura de la salut del pare) i Pau Gabriel, "que fue el primer profesor que tuvo la eminente cantatriz" i que endevinem que fou qui en descobrí el talent. Transcorreguda la cerimònia, "se sirvió espléndido y delicado banquete en el Hotel de Europa, partiendo seguidamente de viaje los novios, quienes fijarán su residencia en París".³⁵

Sidi i la soprano catalana van ser pares d'una noia, Iolanda, a qui la veta artística de la família es manifesta en les arts plàstiques. Iolanda Sidi Regnard fou una pintora de vida bohèmia per a la qual el món no tenia fronteres. Perdem la pista a aquesta Regnard francesa, de qui la família només recorda que va tenir dues filles.

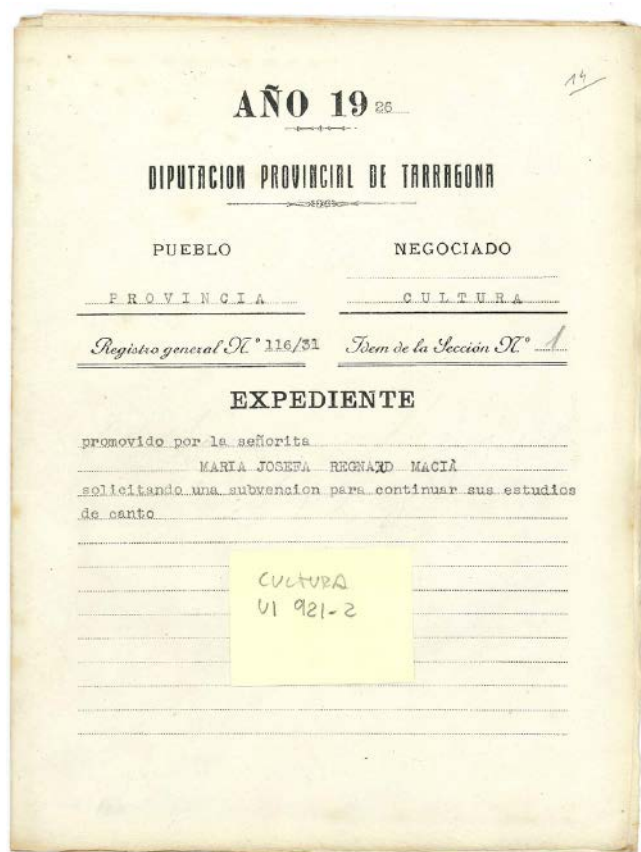
Acta de 24 d'abril de 1926. Acord de la Diputació de Tarragona de becar Josepa Regnard Macià. © AGDT, Actes, 1926

³⁵ *Diario de Tarragona* (01-11-1928) 4. També se'n féu ressò *La Vanguardia* (24-10-1928) 24, com molt amablement ens féu saber Carol Regnard.

Ai dels expòsits!

La Beneficència d'antic règim, mal finançada i pitjor administrada, conserva episodis foscos d'una història en blanc i negre. N'intuïm un a començaments de febrer del 1886, quan la Diputació renunciava a ser part en la causa criminal, al jutjat de Gandesa, sobre lesions a l'expòsit Juan Cuadra, però no a la "reparación de daños e indemnización de perjuicios causados al interesado por el hecho punible".

AGDT, Actes, 1886, sessió de 04/02/1886, p. 23.

Coberta de l'expedient de la concessió de beca a Josepa Regnard Macià.
© AGDT, reg. 921-2, *Cultura*, 1926

MARÍA CID

Maria Josepa Regnard Macià va participar en moltes actuacions arreu d'Europa amb el nom artístic de María Cid (adaptació del cognom del marit), sobretot com a soprano solista contractada per associacions musicals com Pasedeloo, Colonne o Paulet, i assolí grans èxits no únicament a Espanya (Barcelona, Madrid, Sant Sebastià, Santander) sinó també a Anglaterra, Bèlgica, França, Holanda, Itàlia, Polònia, Portugal i Suïssa.³⁶ Una

de les últimes actuacions fou la del Teatre Calderón, on cantà *Maruxa*, amb Mercè Capcir (1961).

A Catalunya hi actuà el 27 de gener de 1928, novament al Palau de la Música, en el VIII Concert de l'Associació d'Amics de la Música, ocasió en la qual oferí un recital amb obres de Mozart, Bach, Debussy, Ravel i Mompou, acompanyada amb el piano per Pilar Cruz.³⁷ Igualment, el 9 de desembre de 1939 actuà al Gran Teatre del Liceu, on tornaria en diverses ocasions, sempre amb un èxit extraordinari. En aquella avinentesa s'homenatjava Enrique Granados, i la Regnard hi tingué un dels papers principals; a càrrec seu anà, a més, un complement final de cançons del compositor, que ella va interpretar acompanyada amb el piano per Alícia de Larrocha.³⁸ El 1943 fou l'ocasió d'una funció de gala commemorativa del descobriment d'Amèrica, i per la interpretació de diverses cançons dels mestres Toldrà i Joaquín Rodrigo va obtenir "*calurosos y sinceros aplausos*".³⁹

El 28 de gener de 1942 el general Francisco Franco, cap d'estat, era de visita a Barcelona i hi desenvolupava una nodrida agenda d'actes, entre els quals una audició de música clàssica espanyola a la Biblioteca Central del carrer del Carme (actual Biblioteca de Catalunya). La seva sala de lectura s'omplí de gom a gom i davant del Generalíssim i esposa, dels generals Varela, Moscardó i Franco Salgado-Araujo "*y demás autoridades locales y jerárquicas del Movimiento*", el grup *Ars Musicae*, amb la col·laboració de María Cid, interpretà composicions

³⁶ "Al habla con la soprano María Cid". *Diario Español de Tarragona* (18-02-1949) 1. Segons Annick Kerboul, ja casada, la concertista viatjà diverses vegades a Itàlia, on mostrà l'art del seu cant.

³⁷ Programa cedit pel Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CDOC), sig. p. 2.

³⁸ ZANNI, U.F. "Liceo. Reposición de 'Goyescas', en homenaje a la memoria de Enrique Granados". *La Vanguardia* (30-01-1957) 21. FABRE, JAUME. *Els que es van quedar. 1939: Barcelona, ciutat ocupada*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 2003 (Serra d'Or), p. 213; PAGÈS SANTACANA, MÒNICA. *Alicia de Larrocha. Notas para un genio*. Barcelona: Alba, 2017 (Trayectos; 136).

³⁹ *La Vanguardia* (16-04-1943), 8.

medievals que *"fueron escuchadas con suma atención y aplaudidas por el Generalísimo"*.⁴⁰

El gener del 1946, l'Institut Francés de Madrid organitzà una breu seqüència de recitals per homenatjar Gabriel Fauré en el centenari del seu naixement. Hi intervingueren famosos intèrprets com Noemí Perugia o Jacques Février. I també la Masa Coral de Madrid, que, *"con María Cid como solista, se encargó de un programa de música religiosa"*.⁴¹

Igualment, Josepa Regnard cantà recitals als salons de Teresa Ametller, del passeig de Gràcia. Alhora, també li abellí de fer sentir la seva prodigiosa veu a través de les ones de la ràdio, i des del 1954 que hi actuà, convidada, amb cants i danses de Catalunya.

Després de la guerra havia tornat a Tarragona, on no va tenir mai inconvenient de prendre part en recitals o concerts. Així, l'any 1943 interpretà un recital líric con-

Josepa Regnard Macià, vers el 1928.
© Arxiu particular de la família Regnard-Kerboul

⁴⁰ *La Vanguardia* (29-01-1942), 5.

⁴¹ FORNS, José. "El centenario de Fauré". *La Vanguardia* (13-01-1946) 13, *Pueblo* (23-03-1944).

Al tombar de segle no anaven bé

Repassem les actes del darrer any del segle XIX, en la seva primera sessió, i trobem l'aprovació d'un seguit de despeses per un total de 7.064 ptes. No hi ha gaire on triar: obres a la Casa de la Beneficència (1.014), la despesa (o dispendi?) de material fungible al departament de Secretaria en l'últim semestre (735) i la despesa corrent de l'oficina de la secció de Camins (176). Destaca la part del lleó, fins a 5.139 ptes. (el 72 %), en el sosteniment del sistema penal local, Presó de l'Audiència i Correccional de Tarragona. Si altres comptes, que aquí no hem mirat, no equilibraven la despesa social, fa la impressió que alguna cosa no acabava de funcionar prou bé en les relacions finiseculars entre autoritats i administrats.

AGDT, Actes, 1900, sessió de 10-01-1900.

vidada per l'Institut Musical de Tarragona, i sis anys més tard (el 15 de desembre de 1949) cantava al Teatre Metropol, acompanyada de Núria Delclòs, composicions de Chopin, Mozart, Puccini, Scarlatti, Schumann i Schubert, i, en una tercera part del concert, obres d'autors catalans com Xavier Gols, Lluís Millet Pagès i Antoni Pérez Moya. La Cid féu "alarde de una voz sorprendente llena de dulzura y técnicamente privilegiada" i va resultar molt aplaudida.⁴²

Quan les gires se li feren pesades, tornà a Catalunya i s'instal·là a Barcelona, on obrí una acadèmia de cant,

solfeig i piano a la residència Àngels Mateu, del carrer Rosselló. Sembla, tanmateix, que els últims anys els passà a la seva residència parisenca.⁴³

Manel Güell Junkert

Tècnic Auxiliar Especialista de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona
mguell@dipta.cat

Jordi Morant i Clanxet (†)

Biografista d'història local i publicista

Boda entre Marià Regnard Macià i Carolina Sierra Igual (Barcelona, 1922).
A cada costat, sengles imatges dels dos fills que va tenir la parella, M. Antònia i Marià, d'infants.

© Arxiu particular de la família Regnard-Kerboul

⁴² "La soprano María Cid en el Instituto Musical". *Diario Español de Tarragona* (21-12-1949) 5.

⁴³ Per vergonya nostra, desconeixem el lloc i la data exacte del seu traspàs i el de la seva filla Iolanda. Acotem que fou després de 1961 i abans de 1970, atès que consultada la llista de decessos de França, a partir de 1970, no hi constaven. Cap altre arxiu o institució ens l'ha sabut aproximar més.

La Càtedra Ambulant d'Agricultura (1911-1914)

El camp català

A començaments del segle XX el principal motor de l'economia continuava sent l'agricultura. Al camp català s'hi esmerçava més d'una quarta part de la població activa, de manera que les contínues sotsobres del sector afectaven una de cada quatre famílies. Els entesos en la matèria eren conscients de la nul·la capacitat per evitar els infortunis climàtics i mediambientals, i encara menys per moure el Govern a concedir els ajuts, les bonificacions, les derrames o les exempcions que contribuïssin a pal·liar-los adequadament. Tanmateix, sí que hi havia marge de maniobra en un tercer àmbit, de tall emprenedor, dins d'aquest trípod sobre el qual s'assentava l'activitat agrària: la formació de la pagesia.

El pagès solia basar els seus coneixements en una pràctica diària amanida, més sovint que no es pensaria, amb tota mena de creences populistes i religioses; foguejat en la lluita contínua contra el medi ambient i la climatologia adversa, l'infortuni li havia afaiçonat una actitud derrotista i recelosa, marcada per doloroses experiències. Però el pitjor era que, mancat d'una mínima formació cultural, vivia i treballava encapsulat en la seva més immediata realitat, d'esquena als avenços tecnològics del sector. Molts d'aquests, ben entrat el segle XX, havien estat capaços d'innovar l'utilitatge i, sobretot, de millorar l'eficàcia dels productes químics per sulfatar i per elaborar efectius plaguicides; també s'havia progressat en la tècnica d'anàlisi i diagnosi de malalties, en el conreu, en els adobs, en l'esporga o en la conservació i l'envasament dels fruits, entre moltes altres tècniques més.

En resum, la major part dels pagesos eren aliens a la tecnologia que la ciència posava al seu abast per a la millora de les collites. Només un grapat d'entesos, pèrits, enginyers agrònoms i alguns grans propietaris els seguien de prop i n'estaven al cas. Un grupuscle dels més conscienciats intuï que l'òptim desenvolupament de l'activitat agrària havia de passar, necessàriament, per una inoculació progressiva en la pagesia dels avenços i les tècniques més punteres. És en aquest sentit que personatges com Josep Mestres Miquel es van preocupar de promocionar aquests coneixements i fer-los arribar a la pagesia.

Josep Mestres i el seu projecte

Josep Mestres Miquel (1868-1949) fou un personatge polifacètic que alternà la seva professió mèdica amb la seva passió per la cultura agrària i la seva vocació difusora, i que escampà els seus coneixements, idees i plantejaments amb l'edició de llibres i la publicació d'articles, d'assaig i periodístics.

Natural de Vilallonga del Camp, on exercia la medicina, Mestres entenia que la millora de les condicions de vida i, per tant, també de la salut anava de la mà del progrés agrícola, base social i econòmica de les petites comunitats rurals. Així, no dubtà a implicar-se en tota mena de debats socials, pronunciar conferències o reivindicar l'oposició a projectes perjudicials per al camp, com era el Xaudaró, de portada d'aigües del Francolí de Valls a Reus. Tampoc s'ho pensà gaire a expandir la seva acció difusora i així, el 1903, cofundà la revista *El*

Campo i, deu anys després, *Tarragona Agrícola* (1913), que dirigí personalment.

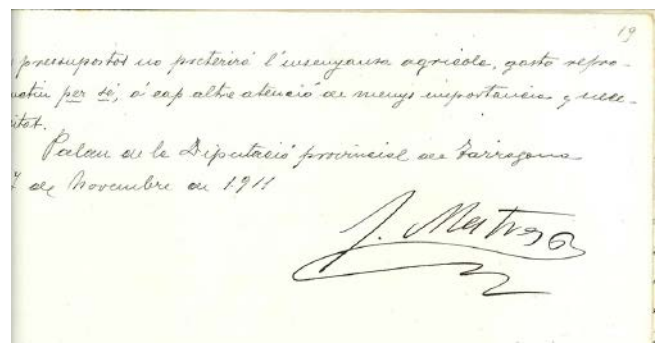
En aquest punt de la seva vida, home de prestigi, d'àmplia cultura i coneixements, i ben relacionat, Mestres decidí entrar en política i es presentà als comicis provincials d'octubre del 1909 pel districte de Valls-Montblanc. En resultà elegit (i consecutivament reelegit) diputat, càrrec que no abandonaria fins al 1920. Foren una desena d'anys d'una activitat intensa i fidelment desenvolupada en consonància amb el seu ideari catalanista i republicà. Marginem, doncs, el bo i millor de la seva fecunda activitat en el govern provincial i ens centrem en una sola de les seves actuacions: concretament, la creació de la Càtedra Ambulant d'Agricultura.

Una iniciativa revolucionària

Ja devia fer temps que la idea d'apropar a la pagesia els coneixements tècnics agrícoles més innovadors rondava pel magí de Josep Mestres, de manera que de seguida que accedí al seu escó dins de la Diputació de Tarragona mirà de sumar altres diputats afins en l'empresa que s'havia proposat i negociar amb els de l'oposició per tal que no la hi tombessin.

Així, amb el concurs dels companys de consistori Pere Altés, Ramon Cavallé i Emili Folch, va ser com Josep Mestres presentà sengles proposicions que havien de donar forma a una mena d'aula agrícola itinerant, en la sessió plenària del dia 19 de juliol de 1911. Com era d'esperar i degut a la complexitat del tema, les propostes van ser derivades a les comissions de Foment i d'Hisenda per al seu estudi i dictamen. En la següent sessió, la de 28 de juliol de 1911, s'acordava la creació de l'Aula Ambulant d'Agricultura —embrió de la Càtedra Ambulant d'Agricultura (CAA)—, amb un pressupost anual de 500 ptes., que es posava sota la direcció de Josep Mestres.

En l'acta plenària que recollia la creació de la CAA es fa esment dels objectius del projecte: “*para que difunda la enseñanza agrícola por toda la provincia mediante conferencias, publicación y circulación de folletos, concursos y estudios prácticos*”. Un veritable altaveu que pregonaria les excel·lències tècniques més útils a la pagesia i que permetria a Mestres i els seus acòlits de prosseguir aquest apostolat agrari al qual s'havien consagrat.

Signatura de Josep Mestres Miquel (Tarragona, 7 de novembre de 1911), al final de la memòria de la Càtedra Ambulant d'Agricultura

El primer que va fer Mestres va ser una invitació extensiva, a tots els ajuntaments i entitats agràries [BOPT, 203, de 26-08-1911, p. 1], a participar amb idees i iniciatives per tal de modelar les funcions de la nounada Càtedra.

“Honrado por mis compañeros de Diputación con el cargo de Diputado inspector de la expresada Cátedra y de su organización, mi primer acto ha de ser dirigirme á los Ayuntamientos, á las Juntas directivas de las entidades agrícolas y á cuantas personas [que] por su saber ó por sus aficiones y experiencias tienen especiales conocimientos agrarios, á fin de que secunden el proyecto informando á este Centro provincial respecto de lo que debe ser una cátedra agrícola en esta provincia, su funcionamiento y medios más á propósito para alcanzar de ella verdaderos resultados prácticos”.

La CAA va combatre la plaga de l'olivera a Vilalba i els Arcs (1912) i va organitzar convocatòries adreçades a la gent del camp, com ara la reunió de viticultors de juny del 1914. L'empresa difusora de Mestres funcionà eficaçment, fins al punt que marcà el camí de l'orientació en política agrària que prendria la Mancomunitat de Catalunya. Recordem que el nou ens (1914-1925) basà la seva acció, en l'àmbit agrícola, en la divulgació massiva, amena, didàctica i dinàmica de coneixements i en la prestació de serveis tècnics d'assessorament. Recordem, així mateix, que el primer conseller mancomunitari que ocupà la cartera d'Agricultura entre 1914 i 1919 fou, precisament Josep Mestres Miquel. Així, el 1914, la CAA fou traspasada a la recentment creada Mancomunitat de Catalunya, que n'ampliaria el servei a tot el país.

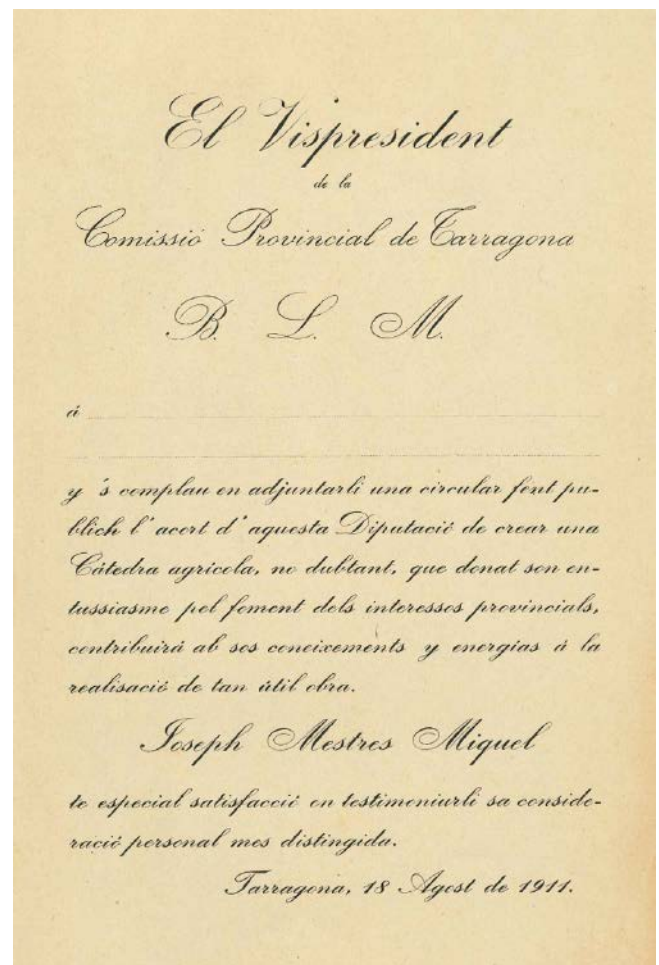
La documentació de l'expedient

Quasi tots els documents relatius a la CAA que custodia l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona són manuscrits i estan aplegats en un expedient de mida quart que abasta únicament dos anys (1911-1912) i que conté minuts, correspondència, impresos, informes, saludes, notes, memòries i retalls de revistes [Reg. 4-1, Agricultura (Top. B3-1A)]. No cal dir que la signatura de Josep Mestres figura estampada al peu de mants escrits. Tampoc que la majoria, pel traç i el tipus de lletra (tombada a la dreta i en un català semimacarrònic), s'endevina que són, amb tota probabilitat, redactats del seu puny i lletra.

1911

Entre altres assumptes, hi consta minuta del dictamen favorable de la comissió de Foment, de 28 de juliol de 1911, formada pels diputats Joan Alentorn, Antoni Estivill i Emili Folch, a més d'altres de referides al mateix tràmit.

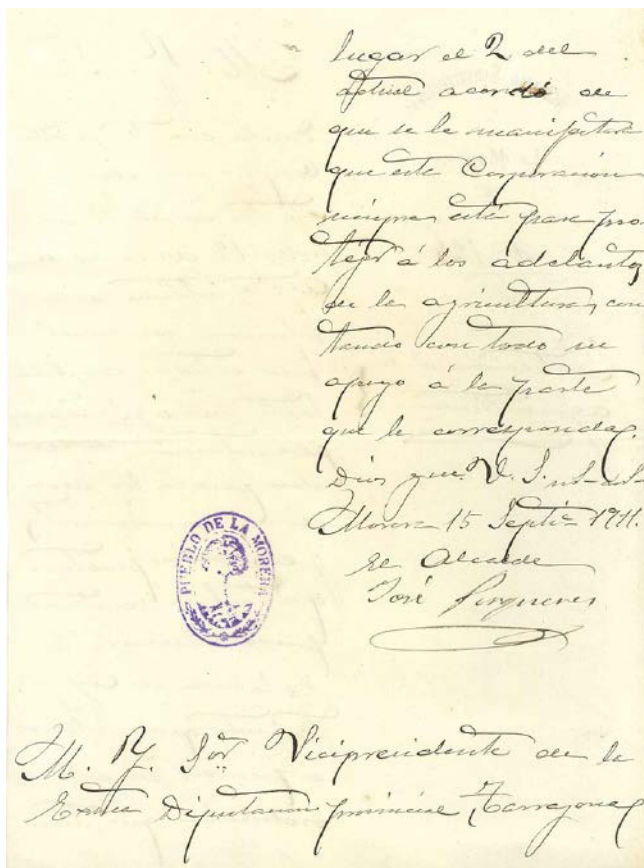
Hi ha un exemplar del saluda amb el qual, amb el seu nom imprès, Josep Mestres informà formalment del succés als principals amics, diputats a Corts, senadors i altres personalitats conegudes. Segueixen felicitacions i adhesions, autògrafes, a nom de polítics de l'època ben coneguts, com eren Josep Balcells, Albert Dasca, Manuel Kindelán, Ramon Massot, Fidel de Moragas, Josep Nicolau, Estanislau Tell o Ramon Vidiella.

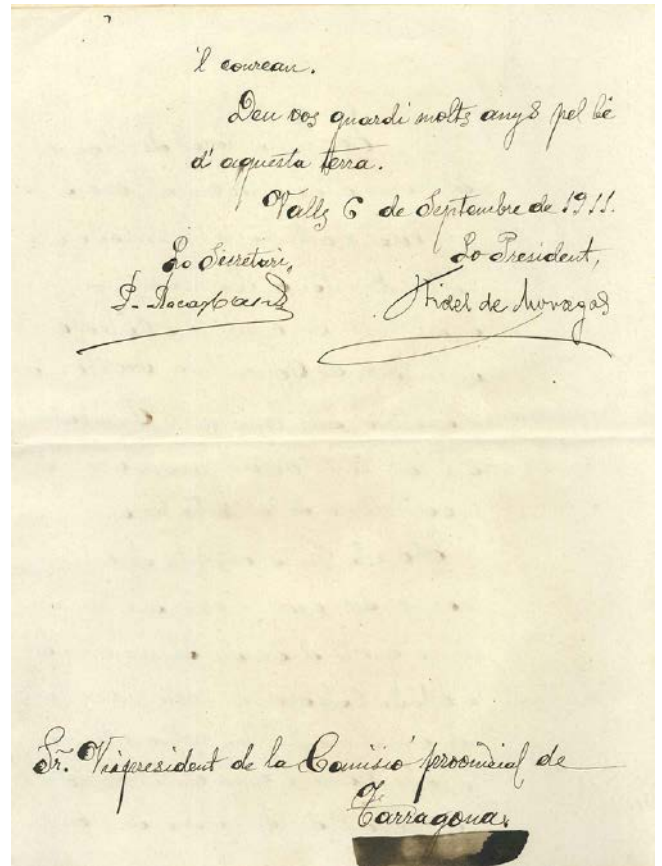
Saluda imprès, a nom de Josep Mestres Miquel (Tarragona, 18 d'agost de 1911), amb què la Diputació de Tarragona comunicava la creació de la Càtedra Ambulant d'Agricultura.

També les iniciatives d'ajuntaments i entitats agràries, totes en resposta a la crida de Josep Mestres a participar en el projecte (Consell Provincial de Foment, ajuntaments de la Morera i de Roquetes, juntes locals de plagues, Sindicat Agrícola del Priorat). Algunes de les exposicions contenen una dosi crítica encriptada, capaç

d'enriquir el debat sobre l'ensenyament agrícola per part (amb el seu finançament) d'organismes de l'Administració (Ramon Vidiella). D'altres, més pamfletàries, apunten els dards cap als grans terratinents (Junta de Plagues d'Amposta), els quals "en su inmensa mayoría son la rémora más grande del progreso agrario, puesto que son de aquellos que no hacen ni dejan hacer; a éstos la Cátedra debe dirigir todos sus esfuerzos convenciéndoles de lo erróneo de su proceder, inculcándoles el espíritu de asociación que tanto les conviene [...]". De magnífica es podria qualificar la dissertació sobre l'ensenyament agrícola que signava Ramon Massot des de Sant Carles de la Ràpita, en la qual establia interessants comparacions amb la resta d'Europa; començava així: "és dolorós veurer la nostra primera font de riquesa en mans de gent sens altra guia que la rutina, ab un desconeixement absolut dels principis agronòmichs-científichs que deuen presidir la explotació racional de la terra [...]".

Carta de l'alcalde de la Morera de Montsant (la Morera, 15 de setembre de 1911), d'adhesió al projecte de la Càtedra Ambulant d'Agricultura.

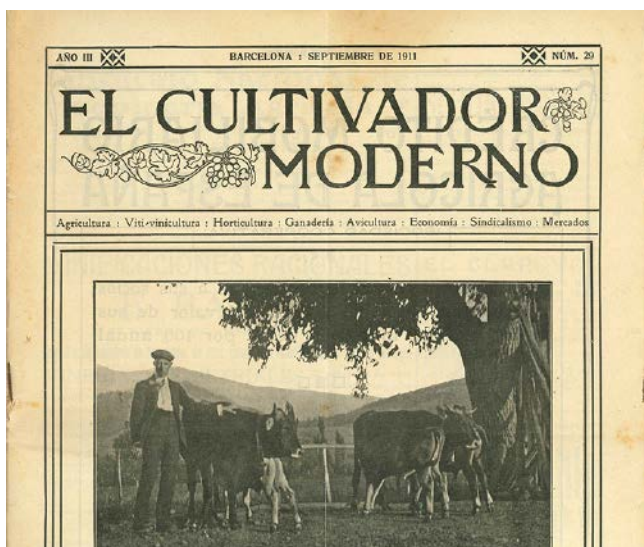

Signatura de Fidel de Moragas (Valls, 6 de setembre de 1911), d'adhesió al projecte de la Càtedra Ambulant d'Agricultura.

De data 7 de novembre i amb la rúbrica original de Josep Mestres, va un plec de quartilles apaïssades cosides al lateral amb fill vermell, manuscrites del seu puny i lletra, en el que sembla l'esborrany de la pròxima intervenció plenària. En aquesta mena de memòria, es felicitava per l'impacte que havia causat la notícia de la creació de la CAA i en desenvolupava un programa d'activitats, per aquest mateix ordre: conferències, assessoraments, concursos, camps d'investigació i demostració, creació i federació d'entitats agrícoles, impuls a la indústria pecuària, farratges, indústries agrícoles casolanes, augment de les zones de regadiu, plagues noves, biblioteca agrícola, laboratori d'anàlisi, etcètera. En idèntic format consta un altre plec amb el mateix text, de 21 fulls, no exempt d'alguna esmena en cada un, però bastant més arregladet. Alguns dels punts del programa es convertiren en vectors d'actuació de la política agrària de la Mancomunitat de Catalunya: la difusió

(conferències, concursos), l'assessorament, els laboratoris d'anàlisi, els camps de demostració, etcètera. Un exemplar, en net, de la memòria està en poder actualment d'un descendent de la família.

La resta de documentació datada el 1911 la formen quartilles amb notes soltes, i un exemplar solt del núm. 29 de la revista de temàtica agrícola i ramadera *El Cultivador Moderno*.

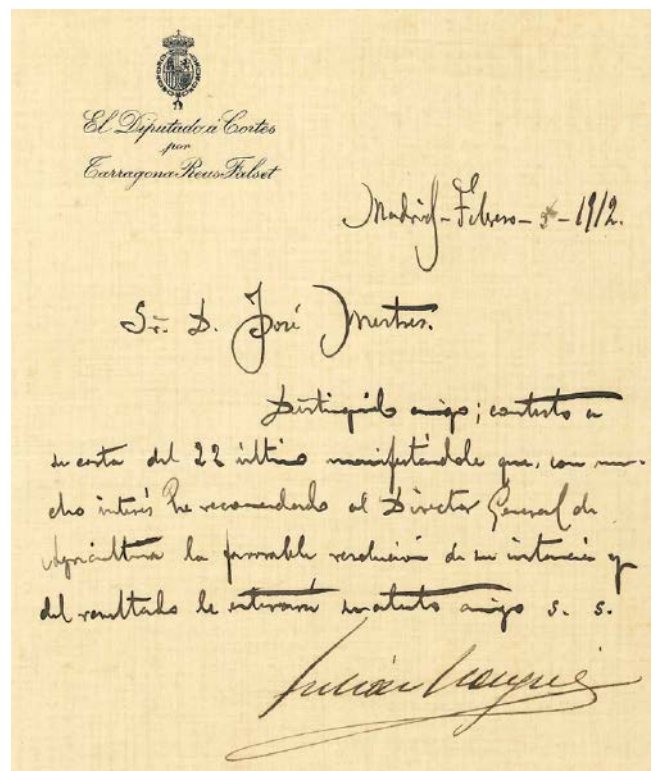
Portada del núm. 29, de setembre del 1911, de la revista *El Cultivador Moderno*.

1912

Pel que fa al 1912, la documentació reflecteix l'activitat de la CAA a través d'incansables gestions per part de Mestres i el seu equip. Destaca una carta del futur diputat i senador republicà Macià Mallol Bosch, que el 1912 estava al capdavant d'una potent empresa de nòlits i proveïment de carbó per a la indústria naval, en la qual li demanava assessorament tècnic per al funcionament d'un aparell de sulfatar d'adquisició recent: "que v[ostè] m'hi donés una mirada y un bon consell, per lo que em permeto pregar-li que el dia que vingui a Tarragona es prengui la molèstia de passar per aquesta casa seva". També la invitació del president de la Unió

de Vinyaters a participar en la seva primera assemblea general a Tarragona.

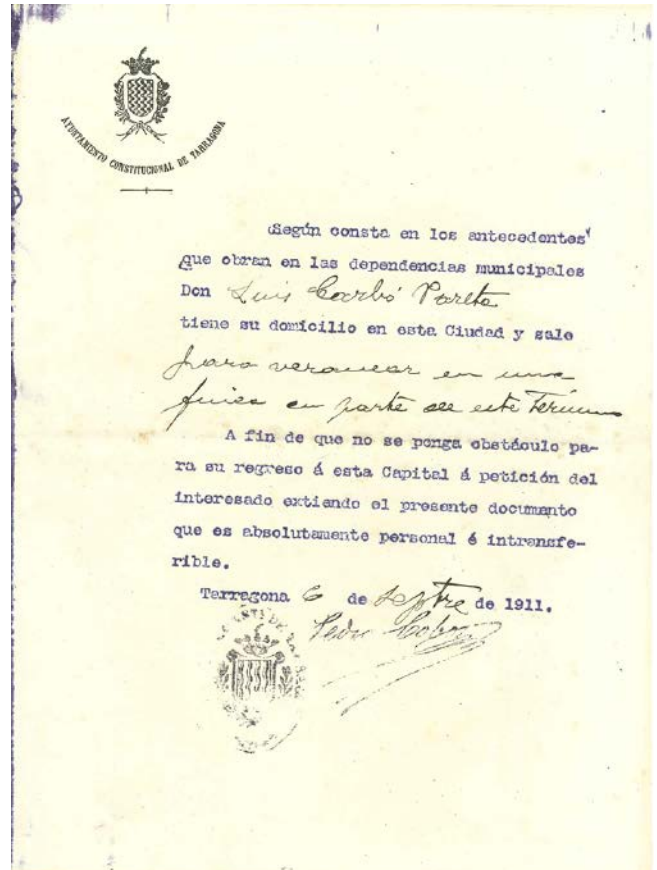
D'un plec de mitja dotzena de missives, d'entre gener i febrer del 1912, es desprèn que Mestres va gestionar la intermediació de la més influent triada de polítics, Josep Nicolau Sabater, Josep Balcells i Julià Nougués Subirà, diputats a Corts destacats a Madrid, perquè intercedissin prop de Tesifontes Gallego, director general d'Agricultura. Devia tenir entre mans algun important projecte ramader, perquè havia sol·licitat a la Granja Agrícola de Alfonso XII la concessió de "algunos ejemplares de cerdos de la Moncloa" (tal com sona). Intuïm que l'interès pels porcs i les truges madrilenys devia ser perquè es tractés d'una raça porcina especial, genèticament més apropiada, físicament més forta i resistent i, en definitiva, més productiva i rendible. Madrid va dir que no. Hi havia una llarga llista d'espera que calia respectar i, a més, els animalets no es donaven de franc: s'havien de pagar (comprar).

Carta, de bella cal·ligrafia, del diputat a Corts Julià Nougués Subirà (Madrid, 5 de febrer de 1912) en què dona compte a Josep Mestres de la gestió davant del director general d'Agricultura.

Per un altre plec més petit, ens assabentem d'una altra iniciativa de la CAA, el concurs de l'Espiga. El forma una nota a tall d'esborrany del projecte (novembre del 1911, publicat a la premsa a principis del 1912) i una carta de Ramon Madiroles, proveïdor de blat, patates i aigües medicinals, de Manlleu (juny del 1912). Es tractava d'un concurs per premiar la millor espiga de blat. Les bases detallaven com s'havien de presentar, la distribució dels premis (per un total de 125 ptes. en metàl·lic), el jurat, etcètera. En la seva missiva, Madiroles apurava els terminis i *"me he cuidado de facturar en el día de hoy en la estación de Torelló cuatro clases de trigo, dirigidos a V[uestra] S[enyoría] para tal «Concurso», rogando a su bondad de V.S. se digne mandar recogerlas por medio del adjunto talón [...]"*.

Finalment, ens crida molt l'atenció un ofici de l'Ajuntament de Tarragona, de 6 de setembre de 1911, signat (per un tal Pedro Cobos), segellat i amb encapçalament, mecanoscrit i emplenat a mà, que comunica, a partir dels antecedents de la institució, que Lluís Carbó Paretas tenia residència a la ciutat d'on sortia per estiu en una finca del terme, i que acaba així: *"A fin de que no se ponga obstáculo para su regreso á esta Capital, á petición del interesado extiendo el presente documento que es absolutamente personal é intransferible"*. Aclarim que Carbó Paretas fou secretari del president Josep Montserrat Cuadrada, oficial major de la Diputació durant el període republicà, i un dels funcionaris depurats l'any 1940 pel règim feixista. La conjectura més lògica passaria per pensar que ja l'any 1911 la repressió antirepublicana l'obligava a justificar les seves anades i vingudes de Tarragona. Més difícil seria donar una explicació plausible al fet d'haver trobat aquest ofici entre els papers de la Càtedra Ambulant d'Agricultura..._

Ofici de l'Ajuntament de Tarragona (Tarragona, 6 de setembre de 1911) amb els antecedents domiciliaris de Lluís Carbó Paretas.

CAROD-ROVIRA, Josep-Lluís. "Macià Mallol i Bosch". Dins: *Cent personatges del Baix Penedès al Montsià*. Tarragona: El Mèdol / Caixa Penedès, 1986, 96; BALCELLS, Albert; PUJOL, Enric; SABATER, Jordi. *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*. Barcelona: IEC, 1996; CASANOVAS I PRAT, Josep. "L'ensenyament tècnic agrari i la Mancomunitat de Catalunya". *El Contemporani*, 8 (1996), 25-31; SANTESMASES I OLLÉ, Josep. *El cooperativisme agrari a Vila-rodona (1895-1939). Un exemple d'estructuració, econòmica, social i política, en la Catalunya vitivinícola*. Valls: Centre d'Estudis del Gaià, 1996; CASANOVAS I PRAT, Josep. "L'ensenyament agrícola a Catalunya (1912-1939)". *Recerques, Història, Economia, Cultura*, 37 (1998), 81-108; MALLOL I SOLER, Macià. "Macià Mallol i Bosch 1876-1960". *Kesse. Revista del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver*, Tarragona, 29 (agost de 1999), 20-21; MAYAYO, Andreu. "La política agrària de la Mancomunitat". Dins: *La Mancomunitat de*

Catalunya (1914). Simposi del Centenari. Barcelona: IEC, 2015, 87-99; TORMO I BENAVENT, David. "Republicanisme i món agrari. La lluita contra la mosca de l'oliva (1911)". *Històries de la Terra Alta* [En línia], 3 de juliol de 2015.

<http://blogscat.com/historiesta/2015/07/03/republicanisme-i-mon-agrari-la-lluita-contra-la-mosca-de-loliva-1911>; VALLÈS MARTÍ, Josep M. *La Conca de Barberà en el temps de la Mancomunitat de*

Catalunya (1911-1923). Montblanc: Consell Comarcal de la Conca de Barberà, 2017; GÜELL JUNKERT, Manel; PEREA SIMÓN, Eugeni. *La Mancomunitat de Catalunya a les comarques tarragonines. Projectes i realitats.* Tarragona: Diputació, 2019 (Ramon Berenguer IV; 26).

Manel Güell Junkert

Arxiu General de la Diputació de Tarragona

Un secretari de la Diputació amb dues jubilacions

Tot funcionari veterà somia amb el dia de la seva jubilació, però pocs han tingut el privilegi (o la dissort) de tenir-ne més d'una, de jubilació. Hem afegit entre parèntesis *dissort* perquè les circumstàncies que ho facin possible han de ser, forçosament, extraordinàries, i per tant poden no acompanyar. En els últims anys de la República, el secretari de la Comissaria Delegada, abans Diputació, era Joaquín Álvarez Domènech, un individu gens entusiasta de la causa republicana ("el señor Álvarez fue declarado desafecto al régimen marxista en agosto de mil novecientos treinta y seis"). La data és significativa: unes dues setmanes abans, el tristament famós 18 de juliol del 1936, s'havia produït l'aixecament feixista que donà inici a la Guerra Civil (1936-1939). Sens dubte, Álvarez s'hagué de pronunciar, i la Generalitat, probablement per evitar-li mals majors o tal volta per treure-se'l de sobre, el jubilà. Intuïm que Álvarez no es plegà de braços i durant el conflicte es va significar, perquè l'any 39, una vegada "liberada esta ciudad", s'apressava a sol·licitar el reingrés al lloc de secretari del Consejo Provincial, la Diputació acabada de restaurar. Ho feu d'una manera ben curiosa: sol·licitant un mes de baixa per motius de salut, que se sumaria als dos que ja havia passat. Quan comentàvem que Álvarez es degué significar, no ho dèiem perquè sí. L'informe que es demanà sobre ell evidencià "consideraciones muy dignas de ser tenidas en cuenta", en opinió, és clar, de les noves autoritats del règim franquista. Però a Joaquín Álvarez l'edat i/o els rigors d'una revolució i de tres anys de guerra no li havien provat gens bé, i es podia témer que encadenés els mesos de baixa, l'un rere l'altre, com de fet ja encadenava. Així, la resolució de les autoritats provincials consistí a nedar i guardar la roba: una readmissió retroactiva en suspens que obria el camí a una segona jubilació, "admitiéndole nuevamente al servicio activo de su cargo con efectos al día de la liberación de esta ciudad y que habiendo disfrutado hasta la fecha dos meses de licencia, se le conceda una prórroga por un mes más por haber justificado la continuidad de su enfermedad [...]. Terminado este plazo, si no está en condiciones físicas para desempeñar el cargo, se procederá a su jubilación, todo ello sin perjuicio de la correspondiente depuración que debe sufrir como funcionario". I que no resulta difícil pressuposar que va superar sense cap problema.

AGDT, Actes, 1939, sessió de 3-04-1939, p. 28-29.

Presenten un nou número de la col·lecció *Quaderns de l'Arxiu*

El divendres 4 d'octubre de 2019 l'Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona va presentar el llibre *Treball i lleure a Tarragona, ara fa cent anys*, número 9 de la col·lecció *Quaderns de l'Arxiu*, editat per Silva Editorial. La presentació anà a càrrec del periodista Ricard Lahoz i es combinà amb una visita a l'exposició fotogràfica del mateix nom, "Treball i lleure a Tarragona, ara fa cent anys", present a la sala de l'Espai Turisme fins al dia 31 d'octubre.

"Els secrets de l'Arxiu..." del Port de Tarragona

Amb motiu del **Dia Marítim Mundial**, l'Arxiu del Port de Tarragona organitzà el dissabte 28 de setembre de 2019, a les 18 h, una nova sessió d'"Els secrets de l'Arxiu", amb Rat Cebrián, activitat pedagògica adreçada als infants. Consistí en una visita teatralitzada a càrrec del personatge històric de Maria Antònia de Castellar-nau, figura vinculada a la història del port de Tarragona, i dos tallers: "La meva família i jo" i "Un lloc per a cada cosa". L'objectiu era valorar el treball que es fa als arxius, tant d'ordenació i classificació dels documents com de preservació i difusió de la memòria de les institucions.

El 7 i el 8 de març de 2020, amb motiu del Dia de la Dona, l'Arxiu del Port va tornar a organitzar una sessió d'"Els secrets de l'Arxiu" amb els mateixos plantejaments.

DIA MARÍTIM MUNDIAL

Lloc:
ARXIU DEL PORT

Data:
dissabte 28 setembre

Hora:
18 h

ELS SECRETS DE L'ARXIU amb Rat Cebrián

Activitat familiar gratuïta per a infants de 4 a 12 anys

Places limitades

Reserves:
arxiu@porttarragona.cat
o trucant al 977259400 extensió 5004

La riuada del 1994 a debat, a l'Arxiu del Port

L'Arxiu del Port de Tarragona i el Servei de Publicacions del Port de Tarragona van organitzar conjuntament, el dimecres 9 d'octubre de 2019, a les 19.30 h i al Teatret del Serrallo, una taula rodona titulada "25 anys de l'última riuada". L'acte va voler commemorar l' excepcional desbordament del riu Francolí ocorregut el 10 d'octubre de 1994, a conseqüència dels aiguats del dia anterior i part de la matinada; el cataclisme va inundar la part baixa de Tarragona, el polígon industrial i les instal·lacions portuàries.

Port de Tarragona

El president del Port de Tarragona, **Josep Maria Cruset i Domènech**, es complau a convidar-vos a la taula rodona **25 ANYS DE L'ÚLTIMA RIUADA DEL FRANCOLÍ**

L'acte serà conduït per Ricard Lahoz, periodista i hi participaran: Jordi Blay, geògraf i professor de la URV; Enric Aguilar, climatòleg i professor de la URV; Llorenç Amat, enginyer del Port de Tarragona

L'acte es durà a terme el dimecres 9 d'octubre de 2019, a les 19.30 hores, al Teatret del Serrallo del Port de Tarragona

Recollit i editat el fons documental del Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Tarragona

El dijous 10 d'octubre de 2019, a les 19 h, va tenir lloc l'acte públic de signatura del conveni de cessió del fons documental del Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Tarragona (1910-2015) i, ensems, la presentació del llibre d'Antoni Vives Reus *Història del Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Tarragona (1910-2010)*, que ha editat el Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver. La presentació va fer-se a la sala d'actes de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona (Espai Tabacalera) i va anar a càrrec d'Enric Olivé Serret, catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat Rovira i Virgili.

L'Arxiu Històric de Tarragona revaloritza el patrimoni audiovisual

En el marc dels actes de commemoració del 75è aniversari de la creació de l'AHT, i en sintonia amb el Dia Mundial del Patrimoni Audiovisual, l'Arxiu Històric de Tarragona, amb la col·laboració del Departament d'Estudis de Comunicació de la URVT, va organitzar el Seminari "Arxius i Patrimoni Audiovisual", que tingué lloc a la Sala de Graus del Campus Catalunya de la URVT el dia 29 d'octubre, a les 16 h. El Seminari va tenir com

a objectiu la posada en valor dels arxius audiovisuals en general i, més concretament, presentar el fons de la TV local tarragonina Tarraco Visió —operativa del 1997 al 2001—, dipositat a l'AHT, així com el tractament arxivístic aplicat. Pau Saavedra Bendito, tècnic d'arxius audiovisuals, va pronunciar la conferència "El paper dels arxius de televisió en la preservació del patrimoni audiovisual català", amb la participació de Joan Blázquez, soci fundador de Tarraco Visió, i de Ricard Ibarra, director de l'AHT. L'acte es clogué amb la projecció d'un breu audiovisual amb una selecció de continguts de la programació d'aquesta TV.

L'Arxiu Històric de Tarragona també aposta per la genealogia

L'Arxiu Històric de Tarragona, conjuntament amb Family Search i amb la col·laboració de la Biblioteca Pública de Tarragona, va organitzar per al dimecres dia 12 de febrer de 2020, a les onze del matí, una sessió divulgativa sobre les possibilitats, eines i estratègies que l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies, amb seu central a Utah, posa a disposició de tothom via Internet. Les investigacions genealògiques a partir de la documentació d'arxiu són un dels grans objectius de l'interès dels investigadors i usuaris en general, tant pel que fa a estudis historiogràfics com a cerques particulars sobre els orígens familiars. En aquest sentit, la tasca de Family Search en la digitalització documental arreu del món esdevé un instrument de gran interès que, gràcies al web, està a l'abast de tothom. La sessió fou impartida per Dane Hull, genealogista americana que col·labora amb Family Search en la digitalització

de fons. Els objectius van ser donar a conèixer la tasca que realitzen i alhora proposar les directrius perquè qualsevol persona pogués utilitzar aquest instrument i fer cerques genealògiques en línia. La sessió omplí a vessar la sala d'actes de l'AHT, amb més d'una cinquantena de persones interessades, les quals pogueren intercanviar idees i experiències mentre prenién el cava que es va servir al final de l'acte.

Cicle de conferències sobre els moriscos ebrencs

El dijous 7 de novembre de 2019, a les 19.30 h i a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (c. Antoni Gaudí, 23, de Móra d'Ebre), es va disparar el tret de sortida del cicle de conferències "Cristians, musulmans i moriscos. Població i societat a l'Ebre en època medieval i moderna", en merescut homenatge a l'historiador Pascual Ortega Pérez. A més de la xerrada inaugural de Móra d'Ebre, el cicle tingué continuïtat itinerant a les poblacions d'Ascó, Benissanet i Miravet, i comptà amb especialistes en el tema com són Camil Sampé, Maria Bonet Donato, Josep Cañabate, Josep Serrano Daura i Ventura Castellvell.

El valor dels fons documentals de l'Arxiu Històric de Tarragona en el seu 75è aniversari

Els passats dies 21 i 22 de novembre de 2019, i com a acte final de la programació commemorativa del 75è aniversari de l'AHT, tingueren lloc les jornades d'estudi "Els fons de l'Arxiu Històric de Tarragona. La porta de la història", organitzades conjuntament amb el Departament d'Història i Història de l'Art de la URVT. Els fons documentals custodiats a l'AHT esdevenen un conjunt documental únic per a l'estudi de la història, l'evolució i la realitat de les comarques de la demarcació de Tarragona en general, i, en aquest sentit, el principal objectiu de l'activitat va ser difondre'ls i donar-los valor. Es va comptar amb la participació de diferents ponents (Coral Cuadrada, Montse Duch, Josep Fàbregas, Anton Jordà, Jep Martí, Laureà Pagarolas, Montserrat Sanmartí), cada un dels quals acostà els assistents a la realitat de les diferents tipologies de fons (baronials, d'empresa, fotogràfics, judicials, notariaus, patrimonials) i al seu potencial com a font de coneixement.

En el 81è aniversari del final de la Guerra Civil. Actes a Tarragona organitzats pels arxius locals

Com en anteriors edicions, al voltant de la data del final de la Guerra Civil Espanyola, el 15 de gener de 1939, diferents institucions i entitats culturals tarragoneses van programar un seguit d'activitats, del 15 de gener al 28 de març de 2020, per ajudar a conèixer els antecedents, el desenvolupament i els efectes posteriors del conflicte bèl·lic a la nostra ciutat. L'esperit va ser difondre la nostra història, rebutjar la irracionalitat

de les guerres i valorar un present i un futur de convivència democràtica i pacifista.

Van destacar les tres conferències que, dins del cicle, va acollir l'Arxiu del Port:

El dimarts 4 de febrer, a càrrec de Josep Sánchez Cervelló i Quim Vendrell, amb el títol "Maçoneria a Tarragona (i Catalunya) durant la II República i la Guerra Civil", conferència centrada en la qüestió maçònica, veritable desconeguda però de vital transcendència en l'entramat politicosocial a l'entorn de la Guerra Civil.

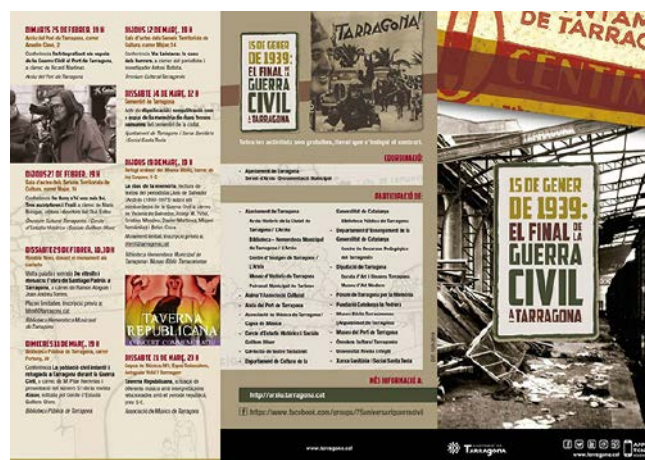
El 18 de febrer, a càrrec de David Ñiguez i David Gesalí, "Per mar i aire: els atacs al port de Tarragona (1936-1939). Tipologies, tàctiques i estratègies emprades". Ambdós historiadors, autors de nombrosos articles i llibres al voltant dels bombardejos i la Guerra Civil, van explicar com els feixistes no escatimaren recursos en el conflicte: empraren submarins, vaixells, hidroavions, avions de bombardeig nocturns i diürns, i tampoc estalviaren en estratègies. El resultat foren múltiples accions de diferents tipologies i artefactes diversos, amb l'objectiu de destruir al màxim la infraestructura portuària tarragonina.

Finalment, el dimarts 25 de febrer, la de Ricard Martínez, fotògraf, amb el títol "Refotografiant els espais de

la Guerra Civil al Port de Tarragona". Martínez aportà una visió diferent, fruit de la seva experiència centrada en els dos tallers de refotografia que va impartir al Port de Tarragona, "Traces i estralls. Un passeig per l'interior de les fotografies de la Guerra Civil al Port de Tarragona", els anys 2017 i 2019, en els quals creà una atmosfera itinerant guiada per les mateixes imatges, en una íntima interacció entre elles i cada un dels assistents, amb l'objectiu de constatar com són d'eloqüents les imatges quan són observades al lloc originari on foren captades.

Les tres conferències es van programar per a les 19 h a la sala d'actes de l'Arxiu del Port de Tarragona, al carrer d'Anselm Clavé, 2.

Programa d'actes:

Secretaris i secretaris

El darrer dia de març del 1905, l'alcalde de Salomó publicà un decret per cobrir la vacant de la plaça de secretari municipal. Oferia uns havers anuals de 750 ptes. Ben diferents eren els que es cobraven a la Diputació, on aquesta quantitat correspondria a un subaltern.

BOPT, núm. 131, de 3-06-1905, p. 2.

Consultant mapes a l'Arxiu del Port de Tarragona

Entre els dies 10 i 18 de març de 2020, l'Arxiu del Port de Tarragona va organitzar un taller a càrrec de José Ignacio Muro Morales, professor de Geografia Humana de la URVT i especialista en història de la geografia i en cartografia. El nom del taller, de 12 hores de durada, fou "Com llegir i interpretar documents cartogràfics", i s'estructurà en quatre sessions, sempre de 16 a 19 h: 10 i 11 de març i 17 i 18 de març, dimarts i dimecres. L'objectiu del taller va ser, des d'un principi, mostrar la utilitat dels documents cartogràfics per a qualsevol mena d'investigació, saber-los interpretar i extreure la quantitat d'informació que contenen. Els assistents van poder adquirir tècniques i coneixements de lectura i d'interpretació de tota mena de documents cartogràfics.

Taller

COM LLEGIR I INTERPRETAR DOCUMENTS CARTOGRÀFICS
amb el professor de Geografia Humana de la URV: José Ignacio Muro Morales

10, 11, 17 i 18 de març, de 16 a 19 hores
Durada: 12 hores en 4 sessions
Lloc: Aula de Formació de l'APT
Arxiu del Port - c/ Anselm Clavé, 2 1r
Cal inscripció prèvia a: arxiu@porttarragona.cat
Places limitades - Activitat gratuïta

Una mili de vuit anys

D'ençà que l'Estat espanyol va imposar als seus administrats la prestació obligatòria de serveis militars, allà pel segle XVIII, aquest servei ha sofert, de la mà de l'evolució social, política i tecnològica, mutacions diverses (quotes, edat dels reclutes, condicions familiars i físiques, destinacions, pagues, reenganxaments, etc.). Una de les diferències que hi va haver amb el pas del temps van ser els canvis en la durada del servei, que els qui encara el vam haver de complir, a finals de la passada centúria, vam veure reduïda als tretze mesos. Els nostres avis, aquells que van coincidir amb la Guerra Civil, la van veure estirar-se, com un xiclet de sabor d'ametlla amarga, durant cinc llargs anys. A mitjan segle XIX, amb les guerres civils carlines pel mig i el cost econòmic i administratiu que tenia cada lleva, el període de servei va ser inclús més gran. El Decret del ministre de Governació de 6 de març de 1852 cridava a files 10.000 mossos, i convocava l'examen de quintes per al diumenge 20 de juny i l'entrada en caixes per a l'11 de juliol següent. Quedava clar en el seu primer article: "Se llaman al servicio de las armas, por el tiempo de ocho años, 10.000 hombres, correspondientes al alistamiento y sorteo de 1851".

BOPT, núm. 39, de 15-03-1852, p. 2.

Recensions

Una vida de servei. Mn. Pau Queralt i Gaya (1878-1936), a cura de Roser Puig i Tàrrach, Montblanc, 2018, 628 p.

Llibre que exposa la vida i obra d'un clergue assassinat el 1936, arxiver de la comunitat de preveres de Montblanc, ferm catalanista compromès amb l'Església i el seu país, un dels 136 preveres morts violentament a l'arxidiòcesi de Tarragona durant la Guerra Civil, xifra que representava una tercera part del total. Amb un pròleg previ del medievalista i arxiver Josep M. Sans i Travé, la Dra. Roser Puig Tàrrach, selvatana, elabora una sòlida i acurada biografia sobre Mn. Pau Queralt, la seva família, els estudis, l'ordenació sacerdotal, les destinacions pastorals (el Pont d'Armentera, les Borges del Camp i Montbrió del Camp, a més de Montblanc), la dedicació a la restauració del patrimoni monumental de la Vila Ducal, en especial el temple de Sant Miquel (assessorat per Jeroni Martorell), la participació en la vida ciutadana, el vessant periodístic i, sobretot, el seu arrelat sentiment de pertinença a la terra de naixement.

Mn. Queralt fou un defensor de l'ús de la fonètica catalana en la pronúncia del llatí en les celebracions litúrgiques. Era membre de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. El 1908 participà en el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, i també col·laborà en la confecció del *Diccionari de la llengua catalana*, promogut per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, enviant moltes fitxes de paraules a Mn. Antoni M. Alcover. Fou president del Centre Excursionista de Montblanc. Una de les seves aportacions més importants fou la redacció de desenes d'articles d'història que publicaria a la premsa comarcal, sempre amb base documental, notícies extretes d'arxius, alguns dels quals malauradament es cremaren durant la revolta del 36. El volum que comentem aporta tots els textos que fins ara es trobaven dispersos entre les pàgines dels diversos setmanaris montblanquins dels anys 1903-1936, accessibles només per als estudiosos i que ara ho són per al públic en general. Durant la repressiva dictadura del general Primo de Rivera fou perseguit i

els seus escrits censurats en mostrar-se obertament defensor de les llibertats de la nació catalana. L'autora dedica també un capítol al seu martiri a Rojals, i dona testimoni de tots els actes realitzats en memòria seva: trasllat de les despulles del monestir de Poblet a l'església de Sant Miquel el 1992, erecció d'una creu el 1995 al lloc de mort i finalment inauguració d'un monument a la vila el 2011, obrat per l'artista Maties Solé Maseras.

El seu nebot, l'impressor Ramon Requesens Queralt, ha estat l'impulsor i editor del volum, a fi de reivindicar la memòria del seu oncle i mantenir-la viva en l'actualitat, tant pel que fa al seu llegat religiós com a l'historiogràfic, i ha trobat en Roser Puig una excel·lent historiadora que ha estat capaç de plasmar en paper la seva trajectòria vital amb mètode i rigor. El llibre ve il·lustrat amb un gran nombre d'imatges que amenitzen la seva lectura i són alhora el testimoni d'una època passada. La Roser ja havia participat el 1995 en el llibre *La premsa i la història a la Conca de Barberà (1889-1939)*, coeditat pel Centre d'Estudis de la Conca de Barberà i l'Hemeroteca de Caixa Tarragona, on es recuperaven part dels textos històrics de Mn. Pau Queralt i altres erudits del primer terç del segle XX. Hereu de la Renaixença i del pensament del bisbe Torras i Bages, a més d'admirador del poeta Jacint Verdaguer, a Montblanc Pau Queralt comptarà amb la complicitat d'un convilatà excepcional, Joan Poblet i Teixidó, amb el qual el 1903 fundaria el setmanari *La Conca de Barberà*, sense oblidar la figura de Josep Conangla i Fontanilles, resident a Cuba.

Roser Puig i Tàrrach, en aquesta ocasió com a curadora, ha compilat gairebé 200 articles d'història, pensament, llengua i religió escrits per Mn. Queralt, alguns d'ells signats amb el pseudònim Jordi de la Conca, a més d'indexar-los per facilitar-ne la consulta. El prevere montblanquí disposava a la revista *Aires de la Conca* d'una secció anomenada "Nota/es d'Arxiu". La cronologia que més li interessava eren els segles XIV-XVII i hi tractava temes diversos, com ara la toponímia, la història de l'art, l'Església, la Guerra dels Segadors, la

Tercera Guerra Carlina, biografies, l'origen de les festes populars i religioses, i edificis i monuments singulars, tant de la vila com de fora (per exemple, Poblet).

L'obra històrica de Mn. Pau Queralt es pot equiparar, perfectament, amb la d'altres preveres de l'arxidiòcesi tarragonina de la mateixa època, com Sanç Capdevila Felip (1883-1932), Tomàs Capdevila Miquel (1903-1936) o Ramon Bergadà Solà (1872-1949). Les nostres comarques, doncs, ja compten des d'ara amb una monografia extraordinària, que hauria d'estar present en moltes biblioteques i de la qual els estudiosos d'arreu segur que sabran treure profit per a les seves recerques. Felicitem sincerament la Roser per la seva dedicació a l'hora de preparar l'edició d'aquesta obra, amb un resultat impecable.

Josep M. Grau i Pujol

QUIJADA BOSCH, Joan Maria. "El llibre de notes de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vallclara (1769-1923)". *Aplec de Treballs*, CECB, Montblanc, 36 (2018), 135-166.

Transcripció de les notes que diversos rectors de la parròquia de Sant Joan Baptista de Vallclara van anar consignant en un llibre de l'arxiu parroquial per deixar memòria dels costums i fets més singulars ocorreguts a la parròquia al llarg de cent cinquanta anys (entre 1769 i 1923). L'autor comença l'article introduint aquesta pràctica historicista o cronística, com es vulgui, que van estilar a llurs respectives escrivanies parroquials mants rectors. La historiografia n'ha deixat petjada i són casos útils que il·lustren aquesta dèria publicística tan peculiar en uns curadors d'ànimes que també es van considerar dipositaris d'uns fets i d'una època.

Els rectors que intervenen en el quadern de Vallclara (AHAT. Vallclara. Parròquia de Sant Joan Baptista: «En aquest llibre se encontra part de la renda té la rectoria de Vallclara y algunas notes que poden servir de utilitat per los rectors esdevenidors. Fetes per mi Pau Solà, rector de Vallclara», 1769-1923, UC: 72) són, per ordre cronològic, els següents: Mn. Pau Solà, Mn. Jaume Maymó, Mn. Joan Gassó Pasqual, Mn. Joan Aguader, Mn. Josep Figueras, Mn. Josep Huguet, Mn. Joan Cardo-

na Rebull, Mn. Salvador Civit i Mn. Isidre Dalmau. Les anotacions que van fer a les respectives consuetes foren d'allò més variat: una relació per anys dels fruits que percep el rector de la primícia, obres de millores a la badia, deutes pendents dels feligresos per serveis pastorals prestats, comentaris sobre alguns costums, queixes i reclamacions, i també donacions importants o observacions sobre les campanes, la bandera o altres béns mobles sacramentals (pèrdues, deteriorament, adquisicions, renovació); inclús advertiments significatius ("serveixi de avís y de esperiència a tots los venidés que no-s fien de promesas ni de paraules perquè no-s veixin traitx ni engañats").

S'acaba amb la transcripció de les anotacions més importants o curioses, una tria difícil entre tant de bon material, però prou encertada gràcies a l'experiència, la visió històrica i el bon gust de l'autor.

MATA DE LA CRUZ, Sofia. «Fra Francesc Dalmau i cinc còdexs musicals litúrgics procedents del Monestir de Poblet, conservats al Museu Diocesà de Tarragona». *Aplec de treballs*, 36 (2018), 257-269.

Durant els temps convulsos del Trienni Liberal, Poblet va ser ocupat militarment. L'autora dedica unes pàgines a exposar uns fets poc coneguts en detall per la nostra historiografia. És en aquest entorn que s'hauria de situar l'arribada a la catedral de Tarragona de trenta-tres còdexs musicals litúrgics procedents del cenobi cistercenc. Datable en el segle XVIII, molts d'ells porten anotacions sobre la data i la firma dels copistes i miniaturistes que hi van intervenir ("Són una mostra evident de la continuació del *scriptorium* en el temps").

En arribar a la Catedral es van numerar i, així, s'incorporaren a la col·lecció de manuscrits musicals del cor. Amb el temps, els volums manuscrits es van substituir per llibres impresos, de lectura més àgil, fluida i còmoda. Quan, el gener del 1915, es va inaugurar el Museu Diocesà de Tarragona, una part dels còdexs pobletans, junt amb molts altres, van ingressar als seus fons.

Els còdexs de Poblet són obra de fra Francesc Dalmau i constitueixen una sèrie de cinc peces, realitzats entre 1719-1720, amb característiques similars i el mateix títol: "Incipit Triduum Sanctum". Relligats

amb fulls de pergamí, van bastits amb cobertes de fusta folrades de cuir i decorades amb uns gofrats senzills.

S'exposa un comentari de cada còdex, encapçalat per la referència del museu i les característiques iconogràfiques del volum, la qual s'alterna amb algunes reproduccions en blanc i negre.

REBOLLO SÁNCHEZ, Alexandre. "La Conca de Barberà en el fons fotogràfic Francesc Brunet i Recasens". *Aplec de Treballs, Montblanc, CECB, 36* (2018), 233-245.

L'any 1897, el músic i compositor Francesc Brunet Recasens (1861-1939) visità la Conca de Barberà. Brunet combinava lúdicament les seves dues grans passions, la música i la fotografia. Amb la seva càmera capturava instantànies arreu del país i, és clar, la seva estada allí també fou profitosa fotogràficament. El seu art evidència l'enorme potencial que mostra la imatge fotogràfica com a font d'informació. Al final de la seva vida havia acumulat un considerable patrimoni en

imatges que testimoniava la realitat social i cultural de l'època. Actualment es troba dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya i és accessible, de franc i en línia, a través de la plataforma digital Arxius en Línia i, en conseqüència, del portal Europeana.

El fons fotogràfic Francesc Brunet i Recasens de l'ANC té prop d'un miler de fotografies, 47 de les quals versen sobre la Conca de Barberà, sobretot el monestir de Poblet i Montblanc. Les seves instantànies aporten multitud de dades i detalls que permeten percebre curiositats que la documentació convencional (no en imatge) no és capaç de recollir, amb escenes de la vida rural de molt profit, com ara activitats humanes en l'oci, com és la pràctica castellera dels Torraires de Montblanc, o en el treball, com són els ferradors de mules i el mercat, o en relació amb les creences, com ara les imatges de les sortides de missa, etc.

L'article ofereix dues pàgines de catàleg d'aquest fons de 47 fotografies (referència, ressenya i data) i en reproduïx un parell de les més emblemàtiques. _

La sanitat, el primer

Els nostres antecessors al capdavant de l'Administració provincial feien bona la dita de "La salut és el primer". Si consultem la primera disposició de la recentment creada Diputació de Tarragona, veurem que es tracta d'una exhortació als ajuntaments, de 5 de març de 1834, del seu primer cap (llavors la presidència era la *jefatura política*), Antoni Satorras. En ella, i després d'un impecable preàmbul (d'un estil literari recarregat, fins a esdevenir grotesc), els demanava que contestessin a un qüestionari de cinc punts, amb l'objectiu de conèixer el nombre, l'estat i la situació dels "establecimientos destinados al alivio de los caprichos de la suerte y de la miseria atribulada por la enfermedad". Concretament, demanava saber de cada municipi: el nombre d'equipaments sanitaris; els seus pactes fundacionals; patrimoni, rendes, dotacions, càrregues i nombre d'estances; personal i salaris, i, finalment, "Del deterioro que hayan sufrido sus rentas ó pertenencias, indicando además los medios de repararlas". Tota una declaració d'intencions.

BOPT, núm. 1, d'1-04-1834, p. 2.

Sumaris

ANC. Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya, núm. 51 (octubre del 2018) [<http://anc.gencat.cat/ca/Difusio/publicacions/El-Butlleti-de-IANC/>]; **Editorial:** "Cinquanta números del Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya" (1-2). **Temes:** Pérez Latre, Miquel. "Ingressa a l'Arxiu Nacional el fons «Catalunya. Grop Nacionalista Radical (Santiago de Cuba)», testimoni dels orígens de l'independentisme" (2-4); Cañigüeral Casassas, Violeta. "El fons fotogràfic del «Catalunya. Grop Nacionalista Radical»" (5-8); Cunties Farràs, Roger. "El fons de la Junta Provincial del Patronat Provincial de Protecció de la Dona a Barcelona" (9-13); Dot Soldevila, Marta; Navarro Molleví, Imma. "Troballes als arxius. Les imatges de Ramon Comella" (13-15); Gómez Rodríguez, Íngrid. "L'Arxiu Nacional de Catalunya. 20 anys digitalitzant documentació" (16-20). **Estem treballant en:** Goicoechea Foz, Gemma. "Pautes per examinar la documentació, detectar problemes de conservació i establir prioritats" (21-22). **Noticiari:** Berenguer Casulleras, Marc-Aureli. "L'Arxiu Nacional de Catalunya presenta dues propostes d'avaluació i accés de documentació electoral a la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental (CNAATD)" (23-27); Cruellas i Serra, Rosa Maria. "La biblioteca de l'Arxiu Nacional de Catalunya s'incorpora al Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic de Catalunya (CCPBC)" (27-28); Goicoechea Foz, Gemma. "Participació en la primera reunió per a la restauració de la traça gòtica de la catedral de Barcelona" (29-30); Bernal Cercós, Àngels. "L'Arxiu Nacional de Catalunya participa en el *Congrés de Recerca i Arxius: la Guerra Civil* celebrat a Esterrí d'Àneu" (30). **Publicacions** (31-33). **Ingressos** (34-37). **Agenda** (38). **Núm. 52 (febrer del 2019): Editorial:** "Jornades sobre el patrimoni sonor i audiovisual" (1-2). **Temes:** Pérez Latre, Miquel. "El fons Víctor Castells, font imprescindible per al coneixement de la història de l'exili català" (2-4); Moran Gimeno, Neus. "El CADCI no és UGT" (5-10); **Estem treballant en:** Goicoechea Foz, Gemma. "L'elaboració d'unes pautes per a la correcta manipulació d'acetats/nitrats degradats" (11); Fernández Sagrera, Merche. "Entrevista a Antoni Bernad" (12-19); **Noticiari:** Pérez Latre, Miquel. "Ingressa a l'Arxiu Nacional el fons Joan Llonch i Sa-

las, testimoni de l'activitat exterior de propaganda del franquisme en guerra" (20-21); Frago Pérez, Pilar. "Arxiu Privat d'en Xavier Sedó. Un nou ingrés de Manufactures Sedó, S.A." (22); Frago Pérez, Pilar. "50 anys d'Abacus Cooperativa ingressen a l'Arxiu Nacional de Catalunya" (22-23); Fernández Sagrera, Merche. "LUMÍNIC, el primer festival de fotografia de Sant Cugat del Vallès" (23-24); Cruellas Serra, Rosa. "La Biblioteca de l'Arxiu incorpora un nou recurs d'informació: el catàleg dels articles publicats en el Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya" (24); Algué Sala, Jordi. "80 anys d'exili republicà: camps i centres de refugiats a França a partir dels documents del fons ANC-511 Generalitat de Catalunya (Exili)" (24-28); Arranz, Marta. "El fons documental Ventura Gassol de l'Arxiu Nacional de Catalunya: les imatges fotogràfiques" (28-30); **Publicacions** (31-33). **Ingressos** (34-39). **Agenda** (40). **Núm. 53 (juny del 2019): Editorial:** "L'ampliació dels dipòsits de l'Arxiu Nacional" (1-2). **Temes:** Busto i Navinés, Montserrat. "El fons de la Granja Vinyes de Taradell: registres meteorològics i fenològics a l'Arxiu Nacional de Catalunya" (2-9); Fernández Trabal, Josep. "El fons de la Confederació d'Associacions Veïnals de Catalunya (CONFAVC)" (9-11); Fernández Trabal, Josep. "La primera fase del Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya: la participació com a eina clau de generació de coneixement" (11-14); Masip Trullols, Pol. "Ramon Puig Gairalt (1886-1937), arquitecte i fotògraf. El fons fotogràfic de Ramon Puig Gairalt de l'Arxiu Nacional de Catalunya" (14-20); Vila Palà, Jaume. "L'impacte de la Llei 11/2017 de reparació jurídica a les víctimes del franquisme a l'Arxiu Nacional" (21-26); **Noticiari:** Berenguer Casulleras, Marc-Aureli. "Nous ingressos de documentació del Servei Meteorològic de Catalunya" (27-28); Cruellas i Serra, Rosa Maria. "L'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC) renova el Certificat de Qualitat d'acord amb la Norma ISO 9001:2015" (28); Penelo Werner, Susana. "La catalogació de la col·lecció bibliogràfica de Martí de Riquer" (28-31); Goicoechea Foz, Gemma. "Restauració de 1.000 dibuixos i plànols del fons 737. Josep Puig i Cadafalch" (32-33); Vila Palà, Jaume. "Participació de l'Arxiu Nacional de Catalunya a la taula rodona

Reparació jurídica i social del XVII Congrés d'Arxivística i Gestió de Documents" (34-35). **Publicacions** (36-38). **Ingressos** (39-45). **Agenda** (46). **Núm. 54 (octubre del 2019):** **Editorial:** "Dones i documents" (1). **Temes:** Pérez Latre, Miquel. "L'arxiu de la casa Fiveller: un valuós fons documental que passa a mans del país" (2-6); Domingo Sánchez, Jordi. "L'ingrés de la col·lecció documental d'Àlvar Castells" (7-8); Rocavert Homet, Roger. "L'àlbum de fotografies de barraquisme a Barcelona de la col·lecció documental d'Àlvar Castells" (8-11); Llach Amigó, Clàudia. "Seguint el fil de les fitxes de salvament del Patrimoni Artístic: un viatge de 6.000 km a través de l'oceà" (12-20). **Noticiari:** Pérez Latre, Miquel. "Posem a l'abast la documentació de Ferran Canyameres ingressada a l'Arxiu Nacional" (21); Utgés Vallespi, Maria. "La participació de l'Arxiu Nacional de Catalunya a la conferència *Documenting Social Processes and Movements*, als Arxius Nacionals de Noruega" (22-24); Fernández Sagrera, Merche. "Ingrés de l'arxiu Albert Bastardes" (24-25); Masip Trullols, Pol. "S'inicia la descripció de l'arxiu iconogràfic de l'òrgan central del PSUC" (25-26); Penelo Werner, Susana. "La catalogació bibliogràfica de la col·lecció Francesc Cabana d'història de l'empresa catalana" (26-28); Vila Palà, Jaume. "Ingrés del fons ANC1-1299 Institut de Batxillerat Ausiàs March (Barcelona)" (28-29). **Publicacions** (30-31). **Ingressos** (32-37). **Agenda** (38).

Butlletí Informatiu. Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre

[<http://xac.gencat.cat/ca/l/llista_arxius_comarcals/ribera_d_ebre/publicacions/publicacions_periodiques/>]. **Núm. 11 (gener del 2018):**

Editorial: "Ara és l'hora... de la gestió documental" (2). **Tractaments arxivístics i nous ingressos:** "L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre avança en el tractament del fons documental de l'Ajuntament de Riba-roja d'Ebre (1938-1996)" (3-7); "L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre rep el primer ingrés del fons documental de l'Ajuntament de Garcia (1939-1996)" (8-9); "Ingressa el fons de la Societat de Foment Recreatiu i Cultural de Tivissa (1930-1933) a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre" (10); "Ingressa el fons del Consorci per la Navegabilitat de l'Ebre a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre (1990-1996)"

(11); "Nous ingressos de l'Institut Ramon Muntaner, de Móra la Nova, a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre" (12). **El Document:** "Una imatge en 3D de la festa d'inauguració de la plaça de la Baranova de Tivissa" (13-14). **Notícies** (15-21). **Difusió i activitats** (22-27). **La Ressenya:** "Els ajuntaments de la Ribera d'Ebre durant la consolidació del primer franquisme (novembre de 1938-desembre de 1942), de Jordi Cid Segura" (28-29). **Núm. 12 (gener de 2019):** **Editorial:** "Societat digital i arxius: noves possibilitats de difusió i accés a la informació i nous rols de l'arxivística" (2). **Tractaments arxivístics i nous ingressos:** "L'Arxiu Comarcal de la ribera d'Ebre avança en l'organització del fons personal de Carmel Biarnés i Biarnés i dona accés a una segona part del seu fons fotogràfic, a més dels articles periodístics de l'asconenc a capçaleres periòdiques de referència" (3-4); "L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre finalitza el tractament arxivístic del fons personal del poeta tivissà Josep Callau i Nogués (1901-1976)" (5-6); "L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre avança en el tractament del fons documental de l'Ajuntament de Riba-roja d'Ebre (1938-1996)" (7); "L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre finalitza el tractament del fons del Servei de Llibertat Vigilada, de Móra d'Ebre (1943-1960), que té la funció de fer un seguiment de les persones subjectes a llibertat condicional" (8); "La família Cabré-Sagarra dona del seu fons familiar a l'Ajuntament de Tivissa perquè sigui gestionat per l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre" (9); "Ingressa a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre el fons fotogràfic de Joan Masip i Franch (Cabacés, 1927 - Benissanet, 1990), clergue a nombroses poblacions de la Ribera d'Ebre i el Priorat" (10); "Ingressa una col·lecció de cartells a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre procedent de la Biblioteca Comarcal de Móra d'Ebre" (11); "Nous ingressos de l'Institut Ramon Muntaner, de Móra la Nova, a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre" (12); "Ingressa a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre l'expedient de la col·lectivització de propietats de la població de Móra la Nova" (13). **El Document:** "Manifestació en contra de la Central Nuclear d'Ascó" (14-15). **Notícies** (16-24). **Difusió i activitats** (25-32). **La Ressenya:** "Artur Bladé, escriure la memòria, de Josep Sancho Sancho" (33-34). _

Premsa

TUDÓ, Alba. "Reportatge. L'arxiver que es desviu pel patrimoni vallenc (Jep Martí)". *Diari de Tarragona* (dissabte, 19-01-2019), 25.

"Historias de El Vendrell para felicitar la Navidad desde el Arxiu Comarcal". *Diari de Tarragona* (16-12-2019), 22.

QUIJADA, Joan. "Los manuales notariales de los siglos XIII y XIV, en internet". *Diari de Tarragona* (11-01-2020), 47.

GOSÀLBEZ, Carlos. "L'Arxiu Arxidiocesà celebrarà el seu centenari amb diferents actes". *Tot Tarragona* (27-01-2020), 6.

"Sessió sobre genealogia a l'Arxiu Històric". *Diari de Tarragona* (03-02-2020), 53.

"L'Associació Musical Pau Casals cedeix el seu fons". *Diari de Tarragona* (06-02-2020), 53.

SERRET, Cristina. "La Guerra Civil amb tots els matisos". *Més Tarragona* (19-02-2020), 24.

"El Vaticano abre los archivos sobre la relación del Papa Pío XII con la Alemania nazi". *Diari de Tarragona* (03-03-2020), 34.

La riuada de Tortosa del 1853

A les darreries de maig del 1853 el cel s'enuvolà i deixà anar una tromba de pluges torrencials que van ennuegar les comarques meridionals, "de que no hay memoria haya habido otra igual desde el año de 1787". Els llits fluvials s'ompliren fins a vessar i l'Ebre, el riu més gran i cabalós de tots, feu estralls al seu pas per Tortosa ("ha inundado la dilatada vega de la ciudad de Tortosa, barrios bajos de la población y llevándose el puente de barcas"). El dia 24 de maig l'Ajuntament es va constituir en sessió permanent per coordinar les mesures més convenients. Tots els veïns van posar-s'hi, alguns arriscant la vida. Els registrats a la matrícula naval no van dubtar a sortir pels carrers en llanxes per tal de rescatar gent amb dificultats. Tothom s'hi va prestar per pal·liar els efectes del sinistre. Ara bé, les autoritats estatals només van participar-hi mitjançant l'esforç i el sacrifici d'algunes unitats de la Benemèrita, i no van dubtar a destacar la seva aportació per damunt de qualsevol altra i a demanar-ne un reconeixement general.

BOPT, núm. 74, d'1-06-1853, p. 1

“Un escut heràldic al Saló de Plens”

Una de les curiositats que guarda, gelosa, la història de la Diputació de Tarragona la constitueix la còpia ben visible d'un escut heràldic esculpit en pedra que hi ha al Saló de Plens de la corporació, entrant a mà esquerra, darrere del públic, sota el cor.

La vocació per la història de l'art va empènyer l'amic Damià Amorós a fotografiar, magníficament, l'escut heràldic reproduït en baix relleu. Cal agrair-li la cessió que feu d'una còpia al fons d'imatges de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona, així que la hi vam festejar per elaborar la present secció de la revista (amb les mediacions del company Enric Alfonso Xaruba i de l'arxiver emèrit Eugeni Perea i Simón).

El febrer del 2020 aquest enigma heràldic va suscitar la curiositat dels entesos i va obrir un debat virtual, canalitzat per la Institució Catalana de Genealogia i Heràldica (ICGenHer), en el qual van prendre part Jordi Mestres, Pere-Francesc Puigderrajols i Jarque i el professor Salvador-J. Rovira i Gómez. La síntesi de les seves aportacions confirma el que ja consta al web corporatiu, i ens indica que l'escut en qüestió representa les armes de l'arquebisbe de Tarragona Josep Sanxis Ferrandis i que, tal com es pot veure a la part superior, és datable l'any 1690 (en realitat, 1696).

La descripció de l'escut, en llenguatge tècnic d'heràldica, seria: partit: 1r, senyal de l'orde de la Mercè; 2n,

Fitxa Tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Suport: Digital

Cromia: Color

Títol: “L'escut heràldic del Saló de Plens de la Diputació de Tarragona”

Datació: Octubre del 2019

Autoria: Damià Amorós i Albareda (Sarral, 1990), historiador de l'art

Procedència: Cessió de l'autor

Descripció: Escut heràldic esculpit en pedra de l'arquebisbe Josep Sanxis Ferrandis (1696)

Geogràfic: Saló de Plens de la Diputació de Tarragona, pg. de Sant Antoni, 100, de Tarragona

d'atzur (blau), una campana d'argent (blanca) sobre una muntanya de sinople (verda), que són les del monestir del Puig. Sosté l'escut la creu del Sant Ofici. El cordam i el capell són els propis d'un bisbe.

Al web de l'arquebisbat de Tarragona consta una ressenya d'aquest prelat del segle XVII (<https://www.arquebisbattarragona.cat/arquebisbat/historia/#1536483165419-98114ca5-49c2>). Josep Sanxis Ferrandis va ser un mercedari valencià (1622-1694), doctor i professor de la Universitat de València. L'any 1664 fou escollit mestre general de l'orde de la Mercè i diputat del Regne de València. Abans d'ocupar la trona arquebisbal (1680), va ser bisbe a Empúries (Sardenya) i a Sogorb. Quan va ser secretari de l'orde va reedificar el seu convent a València i, en ser nomenat general, va fer ampliar considerablement el monestir del Puig. A Tarragona també va beneficiar els convents mercedaris de l'arxidiòcesi i, molt especialment, l'església de Santa Tecla. Va convocar dos concilis. Les seves despulles foren sebollides al presbiteri de la Catedral.

En aquest web hi ha una bella reproducció acolorida de l'escut heràldic. També n'existeix una versió anterior a la portada del volum que recull les Constitucions provincials del 1685, en la qual es pot veure una bordura d'atzur carregada de set estels d'or (els que indiquen el lloc on era enterrada la imatge de la Mare de Déu del Puig).

La seva sepultura, al presbiteri de la Catedral de Tarragona, és presidida per l'escut heràldic, el qual encapçala un prolix text epigràfic en llatí que aquí no escau transcriure. Hi diu que va morir el 25 de març de 1694 i que el seu cadàver fou dipositat allí el 25 de setembre de 1696. Ens quedem, això sí, amb la imatge de la lauda. I és aquí on observem almenys dues diferències notables amb la còpia que adorna el Saló de Plens de la Diputació. El cordam que penja del capell és més llarg. L'any no és el 1690, sinó el 1696, una confusió propiciada, sens dubte, per la precarietat de la lectura epigràfica.

Fia't dels fiat!

Quan a mitjan 1926 el Servei de Carreteres reclamava disposar d'un vehicle per cobrir les inspeccions, el consistori de diputats va creure convenient l'adquisició d'un aparell amb bones prestacions. Es va pensar en un Fiat "por sus condiciones de resistencia y excelente calidad del motor". Es va aprovar la compra d'una unitat per un preu de 10.115 ptes. En descriure les característiques que justificaven la inversió, només s'indicava que l'automòbil duia "carrocería torpedo de lujo para cinco asientos, color verde, con una rueda de recambio con neumático y cámara de aire y equipo del coche". Per a "torpedes de luxe" els que, només una dotzena d'anys més tard, caurien del cel disparats pels caces italians del bàndol feixista... de la marca Fiat, per cert.

AGDT, Actes, 1926, f. 32-32v.

Fitxa Tècnica

Fons/col·lecció: Fons d'imatges de l'AGDT

Suport: Digital

Cromia: Color

Títol: "Lauda sepulcral de l'arquebisbe Josep Sanxis Ferrandis (1696)"

Datació: 22 de febrer de 2020

Autoria: Manel Güell Junkert, tècnic auxiliar especialista (AGDT)

Procedència: Cessió de l'autor

Descripció: Sepultura de l'arquebisbe Josep Sanxis Ferrandis (1696), amb l'escut d'armes i un text epigràfic en llatí

Geogràfic: Presbiteri de la Catedral de Tarragona

Exposat tot això, s'imposa un clamorós interrogant: què representa l'escut heràldic d'un arquebisbe de Tarragona del 1696 en una sala de plens d'una Diputació creada l'any 1836?

L'explicació és molt senzilla. L'actual seu de la Diputació de Tarragona s'ubica a l'edificació rehabilitada el 1985 de l'antiga Casa de Beneficència, que depenia

de la Diputació, la qual, anteriorment, tenia la seu a la plaça de la Font, compartida amb l'Ajuntament meitat per meitat, al convent dominic exclaustrat i habilitat el 1866 per albergar-hi les dites corporacions.

La Casa de Beneficència tenia una església al mateix lloc, que actualment ocupa el Saló de Plens. Abans que s'hi establís la Casa de Beneficència, l'espai havia

estat sempre conventual, primer amb l'orde de Sant Antoni (segle XIII) i posteriorment amb l'orde de la Mercè, que a la segona meitat del segle XIV hi edificà un petit convent amb la seva església. Així, en el segle XVII Tarragona comptava, en aquest espai als afores de la muralla, amb un convent mercedari, el mateix orde de l'arquebisbe Josep Sanxis, del qual el prelat sempre tingué cura i en el qual vessà, allà on es trobà, esforços, beneficis i inversions.

Malauradament, la zona contenia un innegable interès estratègic. Amb el desenvolupament de l'artilleria, l'indret passà a formar part del circuit defensiu de la ciutat i s'hi construï un baluard militar. A primera línia de foc,

el convent mercedari va quedar molt malmès després de la guerra de Separació (1640-1659), durant la qual la ciutat va ser durament bombardejada en almenys dues ocasions. Sanxis fou, a finals d'aquella centúria, la personalitat munífica que el va reconstruir, n'arreglà els desperfectes i n'amplià l'església. En l'actualitat, a les construccions importants s'hi penja, en un lloc visible de la façana, una xapa de ferro o una placa de marbre on queda constància del pròcer, el polític o la institució governativa que en va ser el promotor; la còpia pètria que reproduïm al principi compleix aquesta funció i recorda, tres segles més tard, la important intervenció rectora del prelat valencià.

Nou director de l'acadèmia de cecs (1895)

El quart dia de desembre del 1895 la plaça de director de l'acadèmia de cecs de la Casa de Beneficència de la Diputació de Tarragona es trobava "vacante por renuncia del que antes la desempeñaba". A l'hora de cobrir-la, es va nomenar Rafel Gabriel Ravell com a nou director. Els candidats més recomanats solien ser músics o pedagogs, ja que la seva comesa principal era la de desenvolupar en l'alumne privat de la visió els altres sentits (oïda i tacte).

AGDT, Actes, 1895, f.

Diputació benèfica

El juny de l'any 1926 el Plenari aprovava un compte de 1.307 ptes. amb 50 cèntims per cobrir la despesa causada pel sosteniment de "24 enfermos pobres" (insolvents) de la província a l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla. El compte corresponia al mes de maig i a un sol centre hospitalari.

AGDT, Actes, 1926, f. 21v.

www.dipta.cat